

A mi a helyőrség számát illeti, Páris után a legnagyobb számot kívánja meg, vagyis: 15,000 embert.

Evár parancsnoka a jelen, Franciaországra nézve példátlanul válságos időben, Ulrich tábornok, született Pfalsbourban, 1802. év február 15-én. A saint-cyri katonai iskolát 1820-ban elvégezvén, a harmadik könnyű gyalog ezredben kezdte el katonai pályáját, s ezredével, mely Pampelund ostromolta, részt vett 1823-ban a spanyolországi hadjáratban. Aztán egymásra következőleg 1824-ben hadnaggyá, 1831-ben századossá, 1836-ban kinevezve. Majd Algirba küldetett, és 1841-ben a 3-ik gyalogezredben zászlóaljparancsnok lett. Al ezredes a 79. ezredben, majd ezredes a 3-ik könnyű gyalog ezredben 1848 áprilisban; végre 1852-ben dandár-, s 1855-ben osztálytábornokká lön kinevezve.

A krími háboru kitérésekor 1854-ben, az alsó rajnai alosztályt vezényelte Strassburgban. E hadjáratban egy a császári őrhadból képzett vegyes dandár élén vett részt, melyet több ízben a legnagyobb elszántsággal vezetett tűzbe, s ez okból lett osztálytábornokká nevezve a sebastopoli ostrom utolsó napjaiban. Franciaországba visszatérve az olaszországi hadsereg 5-ik hadtestének egy osztálya fölött parancsnokolt, s 1867-ben koránál fogva a tartalékba helyeztetett. A becsületlegionnak 1857-ben commandeurjévé, 1862-ben nagy keresztévé lön előmozdítva.

Hatvannyolc év dacára azonban Ulrich tábornok mai napig is erőteljes, erélyes és tevékeny ember, s mint párisi lapok erősítik — de a mit eddigi magatartása még fényesebben bizonyít — az idő nem fogott rajta. Legutóbb a szülőföldjébéli katonai kerület parancsnokságával biztatván meg, minden intézkedést megtett, hogy megvédje a várost, s a francziák remélik is, hogy ez sikerülend neki, amár — mint gyanítják — a városban porosz kémekek tartózkodnak. Ez utóbbiak fondorlatainak meggátlására adta ki a rendeletet, melynél fogva minden lakos, ki a tetőkön kaptak, azonnal föbe lövetik. S ugy látszik, a gyanyu, mely e szigoru, de szükséges parancsra okot adott, alapos volt, mert midőn egy izben a várból 3000 ember vonult ki ellenök, erről a poroszok eleve értesülve voltak, mert már készen állottak fogadásukra, mielőtt az első rohamsor átlépte volna az erőd kapuit.

Magánviszonyait illetőleg annyit tudunk, hogy egyik fiúere a hadsereg egyik legkitűnőbb ezredese volt, s egy fia és unokái a vezérkarban szolgálnak.

Eddigi hősiesség magatartásából, és ha az arcziseme nem csal, rendíthetetlen elszántságot mutató tekintetéből következtetve, azon reményt táplálhatjuk, hogy el van határozva, Strassburg védelmével, ha a végsőre kerül, a franczia hadi történelmet egy fényes lappal szaporítani, s egyszerűs mind lelkesítő példát adni a párisiaknak, miként védjék meg hazájuk sokkal fontosabb, de sokkal erősebb fővárosát a betörő porosz hadak ellenében.

Franciaországhoz.

Oh meggyalázott hős, nagy Franciaország,
Sárral dobálják büszke homlokod!
Száraztól, dühtől lángol, sápad orcád...
E fölöt tűrni, ah, meddig fogod?
Első valál a nemzetek sorában,
Nagy és hatalmas, dicsőség neved;
S most itt hever a gyálság sarában,
Szán jóbarát, ellenség kinevet.

„Ne hagyj magad, erőd szedd össze sebeten!”
Lélekzet-fójtva kiáltánk feléd,
Féltéred rogyva vívz kétségbesetten,
A nagy világon egy lélek se véd.

Ki fényt hintettél azerte a világra,
S szétfordeléd népek bilincseit:
Egy kar se mozdul éretted, — hiába! —
Nyomorod napján senki sem segít.

Hálátlanok!... De semmi! Franciaország
Megállni egymagában is elég;
Bár félvilágot ellenel toborzzák,
Csak te magadnak visszaadva légy!
Wörth, Metz, Sedan véres csataparczája
Bár az ellenség földében tiport:
Nem tégedet győztek le, hős oroszán,
Csak ketreczölnek őrt, a bitort!

Érzé veszélyét, — érzé, s még se merte
Kinyitni rostélyodnak ajtaját,
Tágitni örvödét, és védelmedre
Nemes lelkedre bízni félt magát.
Nehogy, ha börtönöd megnyílik újra, —
Egy percig elfeledve a veszélyt
Csak elnyomódva gondolj s a boszúra,
S először őt tépd szét, — a gyáva félt!

Jobban félt téled, mint az ellenségtől!
S mint győzni gyöngö, halmi gyáva volt.
Földön megvetve bolg, ellökve égtől,
Fut, most s nevének örökre ég a folt.
Te is száz sabból vérrel bár miatta,
De többé már nem tartja láncodat.
Rázd meg sörényed, erőd büszke vadja,
Erős oroszán, légy mégint magad!

Föl hát csatára, büszke Franciaország,
Ne hagyj a szegény föltyát magadon!
A viadal hevéből égjen orcád
S nyerd diadalt, vagy essél szabadon!
Körül a népek szívzakadva nézik,
— Nem ver szívünk, lélekzetünk állál —
A legdicsőbb nép hogy küzd és hogy vérzik,
S mi lesz a sorsa: élet vagy halál?

Szász Károly.

A háboru és az időjárás.

Nemcsak az időjárás bir nagy befolyással a háborura, hanem viszont a háboru is lényeges befolyást gyakorol az időjárásra. Az idén augusztus 6-tól egészen e hó utolsó napjáig Franciaországban majd mindig zivataros és esős idő volt. E folytonos esőzések főképen ott, a hol az aratást és hordást aug. 6-ig még be nem végezték (tehát a zordabb fekvésű vidékeken mindenütt) mind a már learatott, de még be nem hordott, mind pedig a lábán levő gabonának igen sokat ártottak, mert a szemek kicsiráltak, a szalma pedig tönkre jutott és használhatatlanná lett. Legkisebb kétséget sem szenved, hogy az a sok zivatar és azok a gyakori erős esőzések augusztusban ama roppant nagy mennyiségű puszkapor-gőznek voltak a következményei, mely az ágyuzások és apróbb fegyverek folytonos tüzelese által a csatáreken fejlődött. És így a háboru nemcsak hogy számtalan emberéletbe és borzasztó pénzösszegekbe került, s nemcsak épületeken és művelet alatt állott földeken gyakorolta pusztító hatalmát, hanem sok helyen még az aratást is majdnem egészen semmivé tette.

Ama különösnek látszó állításunk bebizonyítására, mely szerint az a sok vihar és esőzés aug. 6-án óta nem egyébként, mint épen a folytonos ágyuzásnak és pusztításnak tulajdonítható, álljanak itt a következő történeti adatok.

A „Berlini Szemle“ néhány hónappal ezelőtt egy levelet közölt Párisból, mely szerint Franciaországban a folytonosan tartó esőhiány következtében Lebcouf hadügyminiszter (akkor még az volt) felszólíttatik, hogy mielőbb tüzezgákorlatokat rendeljen el, mert a tapasztalás tanúsága szerint az erős ágyuzásokat rendszeren eső szokta követni. E sorokat az említett folyóirat következő megjegyzésekkel kíséri:

Már 1861-ben figyelmessé tette a közönséget Lewis is, „American Journal“-ban ama sajtáságos tüneményre, hogy az ágyuzásokat rendszeren erős esőzések szokták

követni, és hogy e két különbözőnek látszó jelenség között lényeges összefüggés van. „1825. októberében“ — írja Lewis — „igen gazdag esőhullást észleltem közvetlenül amaz ágyuzás után, melyet az Erie-tó és Hudson folyó összekötésére épített Erie-csatorna bevégeztek véghez vittek, és 1841-ben nyilvánosságra is bocsátottam ez ügy körül tett észleleteim eredményét, mely nézetem szerint kétségtelenül teszi azt a tényt, hogy a nehéz lövegek gyakori elsütögetése a közelebbi vidékre majd mindig esőt hoz. A Franciaország, Ausztria és Szardínia között folyt utolsó háboru kezdetén az első csatákat oly tetemes esőzések követték, hogy még a kisebb folyókokon sem lehetett átmenni és a solferinói nagy ütközet alatt oly iszonyu zivatar támadt, hogy a csatát félbe kellett hagyni. 1861. júliusában Mac Clellan csapatai a felső Potomák mellett négy különböző ütközetet állottak ki ugyanannyi napon, s mindenik nap végén hevesen megerezt az eső. Jul. 21-kén vivatott a Bull-Run melletti csata Virginianban és 22-kén egész nap esett késő éjjel.“

E czim alatt: „Lehet-e esőt csinálni a mikor s a hol akarunk?“ egy Cincinnatiában megjelenő hetilap 1862. jul. 10-én következő közleményt hozott: „Az amerikai polgárháboru ágyuzásait a Potomák, a York-River és a James-River (folyók) mellett, valamint a Korinth alatt és a Missisippin véghez vitt ágyutüzéseket is a legborzasztóbb záporok és vízarádások követték. Csak ekkor kezdték figyelembe venni, vagyis inkább észlelni, hogy mindezt a mesterséges légrázókódítás okozhatta. Ha ezt az elméletet a mostani háboru alkalmával természettani és meteorologiai tekintetben közelebbről megvizsgálják és megállapítanak, ebből beláthatatlan fontosságu eredmény származhat a földművelésre nézve és új korszak virradna e hasznos foglalkozásra; mert az eget kényszeríteni lehetne arra, hogy esőjét mindig legkiszolgáltatottabb szántóföldekre öntse.“

Azok, a kik az 1866-ki csehországi hadjáratban részt vettek, még jól emlékezhetnek a sűrű esőzésekre, melyek az ágyuzásokat követték; de ha netalán akadnának olyanok is, a kik a königgrätzi csata után bekövetkezett erős záporokat nem hajlandók az ütközet előtt és alatt folytatott ágyutüzésnek tulajdonítani, ezeknek még egy szembevetni nagy példával is szolgálhatunk, mely ránk magyarákra nézve is kiváló érdekességgel bir. Buda vára tudvalevőleg, közvetlenül a Duna partján fekszik, mely itt egyenes irányban halad északról dél felé; a várhegy 238 lábnyi magasságra emelkedik a Duna viztükre fölött. A vár többi oldalait hegyek veszik körül, délről a Gellért-hegy, déln, utótról a Sashegy, nyugoton a Sváb-hegy (1200 láb magas), északról a Kecse-hegy (Gaisberg, szintén 1200 l. magas). Mikor honvédeink 1849. máj. 4-én ugy dél tájban a várhoz közelebb nyomultak, onnan, t. i. a várból, mely 84 darab nehéz lövegű ágyuval (18 és 24 fontosokkal) volt ellátva, megtörtént az első lövés, melyet a többiek szakadatlan sorban követték, hogy az ostromlókat ütegeik fölállításában megakadályozhassák. Este felé a kölcsönös bombázás teljes lett s a várban egy istálló lángba borult. A hetek óta tiszta, derült ég beborult s éjféli felé csöndesen permetező eső kezdett esni tükéletes szélcsendnél, mely 1-től 3 óráig tartott, mire aztán ismét gyönyörű reggel következett. Az előbbi folytonosan szép, derült időjárás eltartott máj. 17-kén estig, a mikor irtózatot vihar tört ki, mely szokás szerint nyugotról jöve, a Sváb-hegyen egy házat felgyújtott és borzasztó felhőszakadással végződött, mely az ostromlóknak emberek

ben és lovakban sok kárt okozott. Ugyanis Hentzi tábornok Pest városát Buda várából máj. 13-án 6 óra hosszat folytonosan bombáztatta, és a nehéz lövetű hat vagy hét darab mozsárgyú dörgése több órányi körülletben roppant légrázókódot idézett elő.

Arago a „Viharok“-ról irt művében szintén fejtegeti e kérdést, de más szempontból fogva fel a dolgot, mert régebben, kivált a tengerészeknél, épen az ellenkező nézet uralkodott. Akkor még azt hitték, hogy ágyulövegek által a zivatar szétoszlatható, vagy elűzhető, a miért aztán több helyen és gyakran megkísérlették ágyu- és harangszóval a viharok veszes következményét, a jégesőt, elkergetni. Arago azonban ugy találta, hogy azáltal épen ellenkező eredményre jutunk, mert erős ágyuzások után igen gyakran heves esőzések következnek be, a mire nézve több példát is hoz fel s különösen pedig Vincennes-re utal. Itt (Páris közelében) 1816-tól 1845-ig 662 napon rendeztek tűzéri lögyakorlatokat. A csillagda légtűneti táblái pontosan följegyezték az egyes napok időjárását. Az észleletekből kitűnt, hogy a gyakorlati napok megelőzött és követett napokon s magukon a 6-napokon is az ég többnyire folytonosan borult s az időjárás esős volt. E körülményből tehát bizony lehet ama következtetést vonni, hogy a nehéz lövegek dörgése nemhogy szétűzné a felhőket, hanem inkább még összevonja és terhelessé, viharossá teszi azokat. S. L.

Milyen messzire hallatszik el a hang?

A mai háboru világban, mikor az ágyu vízi a főszerepet, nem lesz talán érdektelen, a különböző helyeken és időkben tapasztalt tények alapján olvasóinknak röviden előadni, hogy mekkora távolságra hallatszanak el a különböző hangok, s különösen pedig az ágyuzások mily nagy a hangterjedelme. E kísérlet összehállítására egyik külföldi lapnak az a megféle hire ösztönzött, mely szerint Strassburg és Metz környékének lakói folytonosan halálfelelmeket állanak ki a roppant ágyuzás miatt. Ha e két város földrajzi fekvését vesszük tekintetbe, azonnal át fogjuk látni, hogy a környéke mindkettőnek jókora nagy terjedelmű, melyet a közelben semmitféle hegylánc nem korlátol, és így e két vár ostroma Napoleon császáron kívül még igen sok ezer embernek okozott álmatlan éjeket.

Az ide vonatkozó tények és adatok, melyeknek legnagyobb részét egy angol folyóiratban találtam összegyűjtve, azt bizonyítják, hogy 40–50 mérföld még nem is igen sok arra nézve, hogy valamely hatalmas hang, például ágyuzó, e meg lehetőségy távolban is hallható legyen. Természetesen sok függ a hang erős vagyis terjedelmes voltától, ugyszintén annak mértékétől vagy élességétől, s végre némileg jelleme-vagyis természetétől is, melyet mi a hang „rezgésének“ szoktunk nevezni.

A mi az emberi hangot illeti, attól természetesen senki sem kívánhatja, hogy mérföldekre ható terjedelmével birjon; hanem épen ezért az a kérdés támad; hogy meddig terjed lát legmesszebbre? A tudós emberek azt állítják — s igazuk is van benne — hogy a hang sokkal inkább terjed a sima víz tükre, mint a száraz föld felett, valószínűleg azért, mivel ott a surlódás nem gátolja haladásában annyira, mint emitt. Dr. Hutton egykor megkísérlette, hogy mekkora távolságra hallhatja meg egy ember szavát a Themésen egy csónakban; ugy találta, hogy majdnem kétfelvnyira mint a szárazon. Mikor Sir Edward Parry harmadik expedíciójára ment a sarki tengerek felé, Foster hadnagy egy és egy negyed mérföldnyi távolságból beszélt egy emberrel; e rideg, elhallgatott vidékek néma csöndje nagyban előmozdította a hang haladását. Dr. Derham, kinek phisico-theologiaja nagy figyelmet kellett másfél század-al ezelőtt, azt állította, hogy Gibraltarban az emberi hang tíz mérföldnyire is meghallik; hanem ez is csak az olyan állítások közé tartozik, melyeknek nem ártana egy kis megerősítő bizonyosság.

Azok a történetek és adatok, melyek az öreg ágyuk bömbölésének bámulatos hangterjedettségére vonatkoznak, számtalanok ugyan, de valószínűleg nem lehet valamennyit szent írásnak tar-

tani. A tiszteletre méltó Hugh Salvin, ki 1829-ben egy lapot szerkesztett, azt állítja, hogy mikor káplán volt a „Cambridge“ nevű angol kir. hajón, egy dél-amerikai állomáson, a Chancay-ban történt üdvölveseket Callao-ban, 35 ang. mérföldnyire is lehetett hallani, amár a két hely között számos kiszökellő sziklafok emelkedik és a szelek is e vidéken többnyire épen az ellenkező irányból szoktak fújni. Ugyancsak az említett író beszéli, hogy mikor ezt a hihetetlennek látszó eseményt az „Arab“ nevű angol kir. hajó kapitányának elmondották, e tengerész tiszt azt állította volna, hogy egy alkalommal a Plymouth-ban estvéként elsütött szokott ágyu hangját Ilfra-Combe-ban is meghallották, pedig az egyik hely Devon-nak a déli, a másik az északi partján fekszik, s a távolság mintegy 60 ang. mfd. és a mellett a közbeeső vidék is nagyon hegyes-völgyes. Hanem arról bőlesen hallgat a krónika, hogy vajjon a kapitány maga hallotta-e a hangot s vajjon szerzett-e magának meggyőződést afelől, hogy az csakugyan Plymouth-ból jött-e?

1666. júniusának három első napján, mikor az angol és holland hajóhadak javában csatáztak az Északi-vagy Német-tengeren a Naze és North-Foreland nevű fokok között, az ágyutüzelés hangja elhallatszott egészen Londonig és Cambridge-ig. E tulzottnak tartható állítás bizonyosságaiul ott vannak Cooper, „Cambridge-i évkönyvei“ egyfelől és Popy „Diariuma“ másfelől. Ugyancsak az említett Cooper még egy érdekes adatot mond el: „Cambridge-ben egy szájhagyomány él a nép ajkán, mely szerint 1666-ban, június elején, tehát épen abban az évben, mikor láttani fölfedezését megkezdé Newton, ki akkor bacalaureus volt, a Trinity-College nagy termébe ment s néhány kollegájának előhozta, hogy épen most vitatik egy tengeri csata honfirtásairól és a hollandok között, és hogy aligha nem az utóbbiak fognak győzni. Társai kérvén őt, hogy magyarázza meg: honnan tudja mindezeket, azt felelte, hogy épen most jön a csillagvizsgáló toronyból (mely akkor a kollegium főkapuja fölött állott) és ott roppant nagy ágyuzásnak viszhangozó moraját hallá, melyet csakis két hatalmas hajóhad egymásra tüzelese idézhetett elő. És minthogy a hang folytonosan erősöbült, ebből azt következteté, hogy mindinkább közeledett a parthoz, és így következképpen a mieinknek meggyozul a dolguk — miként az későbbben csakugyan igazolva is lön.“

Egy fölkelés alkalmával, mely Messinában történt, az ágyuk dörgése onnan Syrakusáig elhallatszott, noha e két sziciliái város körülbelől nyolcezer (angol) mérföldnyi távra esik egymástól a sziget partján. Mikor a francziák Genuát bombázták, a mint mondják, az ágyuzó egészen Leghornig elhallatszott; ez pedig, ha számításunk nem csal, igen kilencezer mérföldnyi ut a genuai öböl két hullámain. Szintén kilencezer mérföldnyi lehet körülbelől az a távolság is, mely Hounslow-tól Middlesexben Southwold-ig terjed Suffolk-ban. Valami husz évvel ezelőtt az előbbi helyen a puszkapor-malmok között megszerű robbanás történt, melyet az utóbbi helyen is meghallottak. Ugyanis egy bizonyos napon és órában valami mély, morgó hang hallatszott Southwold-ban, és miként az alább következők elbeszéléséből ki fog tűnni, ugyan e napon és órában történt meg Hounslowban is az említett löpor felrobbanás. De nemcsak ennyiből áll az egész, a mit a southwoldi köznépe e dologról tud beszélni. Curtis és Harvey urak löporalmái Hounslow környékén az előbbi idő óta megint szenvedtek egy roppant felrobbanást 1859. márcziusában és annak a hangja, miként mondják, tisztán kivehető volt Southwoldban s a következő részleteket beszélük róla: „Legmeglepőbb volt az a jelenség, hogy a hang a házak északi oldaláról verődött vissza, mi azonban onnan magyarázható ki, hogy ez irányban, valami fél angol mérföldnyire, magas dombok húzódnak végig. Egy kunyhóban, mely Southwoldtól és e domblénelváltól körülbelől egy mérföldnyire állott dél felé, az északra néző ablakok annyira megrázkódtak, hogy valamennyi üvegtábla mind kihullott ölomkereteiből.“ E tünemény, ha valóban az említett oknak tulajdonítható, bizonyára nagyon figyelemreméltó. Herefordban azt állítják, hogy 1867-ben a szultán tiszteletere Portsmouth-ban rendezett nagy tengerészeti hadiszemle üdvölveseit hallották volna. Pedig a két hely közötti távolság több száz angol mérföldnél.

Igen érdekes vitaközös fejlődött ki a waterloo-i csata ágyudörgésének hangterjedelme fölött. E borzasztó ütközet hatalmas ágyutüzének hangjai nemcsak Anglia déli partvidékein, hanem az ország belsejében is hallhatók voltak, a miről

hiteles közlemények tanuskodnak. Egy később nevezetese lett angol államférfi, ki akkortájtban 10 éves fiúcska volt, e világtörténeti nevezetességu vasárnapon, 1815. jun. 18-án, atyjával együtt épen utban volt Hythe, a kenti grófság egy kis helységé felé, isteni tiszteletre. Nagy meglepetésökre az egész községet a templomon kívül találták, az ajtó előtt állva, noha 11 óra volt, s az isteni tisztelet is megkezdődött. Feszült figyelemmel hallgatódzott mindenki egy keletről jövő tompa zaj után, mely távoli ágyudörgéshez hasonlított. Csak aztán későbbben tudták meg, hogy épen a mikor a toronyóra Nivelles-ben 11 ütött, akkor dördült el a franczia sereg központján az első ágyulövés. Semmi kétség tehát, hogy a Hythe-ben hallott mély, tompa zugás az ágyudörgés vala, holott a két hely közötti távolság aligha nem több 110 angol mérföldnél (több mint 20 földrajzi mérföld). Igaz, hogy ez állítás ellen azt a körülményt hozták föl, hogy a tulajdonképeni csata fél 12. előtt nem kezdődött el, hanem ezt az ellenvetést csakhamar megdöntö a Brüsszel és Greenwich között létező időkülönbség, mely legalább is egy félórát mindenesetre kitesz. Ugyane vasárnap délutánján ugyancsak a kenti grófságban egy vidéki nemes ember sétált kertjében, a midőn egyszerre a földnek valami sajtáságos rezgése ragadta meg figyelmét. Előszólitá öreg kertészét s megmutatá neki a különös jelenséget. „Ah, uram“ — szóló az öreg nyugodtan — „ugy látszik, megint lövdőlőnek oda át a vizen túl. Ezelőtt is észrevettem én azt, s olyankor oda tul csakugyan mindig csata volt.“ Itt tehát hangot nem hallottak, hanem az általa okozott légrázókódot és földrengést csakugyan megéreztek. Az egész dologban az a legfeljűtöb, hogy Colville tábornok, a ki seregével a mons-i utat szállta meg, Waterloo-tól mintegy 12 mérföldnyire, ugyanezt az ágyudörgést, mely pedig 6 hozzá oly közel volt, nem hallotta. A tudomány emberei azonban itt sem jöttek zavarba, mert jól tudják, hogy rekkenő melegben a különböző légrétegek a sűrűségnek és nedvességnek is különböző fokozatával bírnak és ugy könnyen megeshetik, hogy a körülmény következtében a hanghullámok a legközelebbi távolságokhoz nem terjeszkednek, míg ellenben más minőségű légrétegeknek a légkört a legnagyobb távolsokban is rezgésbe hozzák. De nem csupán Kentben, hanem tovább északra Suffolokban, sőt Norfolkban is hallották a waterloo-i ágyukat, melyeknek dörgése az Északi-tenger hullámai fölött egész odáig elhatott.

Antwerpen bombáztatása 1832-ben szintén elhallatszott egészen Suffolkig és Southey beszéli, hogy Gerona ostromának ágyudörgése, a spanyol örökösödési háboruban, Rieux-ben, Languedocban tisztán hallható volt, pedig ez a távolság hasonlóan több 110 angol mérföldnél, s a mellett a Pyrénék hegyláncza is közbul esik! Southeynek ez állítása ellen sokan azt hozták fel, hogy a Pyrénék hegyláncza miatt mulhatatlanul félbe kellett a hangnak szakadnia; de könnyen lehetséges, hogy a hang a Riso folyócska völgyén haladott át, melyben Rieux helység fekszik, és így a légrézégés a két hegyfal között bátran tova hullámzóhatott. Vasárnap, 1858. aug. 8-án, egy ur ember sétálgatott Devonshire-ban a Field erőd közelében. Az ég egészen tiszta, derült volt s a legkisebb felhő sem volt látható sehol s mégis egyszerre csak valami tompa moraj vett észro, mely távoli dörgéshez vagy ágyuzóhoz hasonlított, s hol gyengebben, hol ismét erősebben hallatszott. Rögtön ágyulövesekre gondolt, de aztán csakhamar észébe jutott, hogy vasárnap lévén a torbay-i kikötőben ilyenkor nem szoktak hajók horgonyozni, és így sehog sem tudott eligazodni e különböző hangok mílete felől. De minthogy azokat ugyanakkor mások is hallották, kérdés támadt, vajjon nem Cherbourgól (Franciaország) jönnek-e? Ugyanis tudták, hogy Viktoria királynő Napoleon császárhoz látogatóba rándult át és néhány nap mulva csakugyan olvashatták is, hogy ugyanazon a napon, miután a királynő Cherbourgot ismét elhagyá, a császár onnan a kikötőben állomásozó valamennyi hadihajó üdvölvesei között utazott el. Így tehát e békés ágyudörgést szintén 110 angol mérföldnyire hallották meg Anglia déli részének lakói.

Azonban a történet még az említetknél is nagyobb távolságokról értesít bennünket az ágyudörgés hangterjedelmét illetőleg. Barkrona ágyui Svédországból a Sundon keresztül elhallatszott egészen Dániáig — tehát mintegy 120 angol (24 földrajzi) mérföldnyire! 1855-ben egy angol birtokos a norfolki partok közelében egy tengerészettel beszélgetett. Egyszer csak az utóbbi hirtelen meg-

áll és így szól: „Hallja ön? A hajóhad üdvözléseket tesz, mielőtt a Balti-tengerre indulna!” — és tisztán hallhatólag számlálgatja a lövéseket, melyeket egy tengernagy tisztelőre szoktak tenni. S ez ugyanaz napon és órában történt, mikor Sir Charles Napier a balti hajóhadal elindult Oroszország ellen a krimiai hádjárat második évében. Észak-Amerika utóbbi polgárháborujakor a getysburgi csata ágyudörgését Pennsylvania bensejében is hallották, több mint 130 angol mföldnyire, tul az Alleghany hegylánczon. Egy svéd orvos meg azt állítja 1685-ben, hogy 180 ang. mföldnyi távolságból hallotta, mikor Stockholmban a királyi család egyik tagjának elhunytát a fővárosnak ágyuszóval adták tudtára. *Lehet*, hogy úgy volt, csak hogy nincs hitelesen bebizonyítva.

A légköri és vulkanikus robbanásoknál, melyek az emberek tapasztalatának ellenőrzési körén kívül esnek, a hangterjedés nagyságát nem lehet biztosan meghatározni. Mikor az 1719-iki híres lebkő (meteor) szét pattant, a föld színe fölött valami 70 ang. mérföldnyire, akkora csattanás követé, mint egy súlyos lövegű ágyulövés hangja, sőt sokan azt állították, hogy egy egész batteria sem szólhatott volna nagyobb. Az 1783-iki nagy

Jáva szigetén e hamu sokkal nagyobb sötétséget okozott, mint a legsötétebb éj. Szóval a Tomboro, mely gyászba burkolá egész környeztetét.

Sámi Lajos.

A német hadsereg a francia nép között.

Franciaországi tudósítók számos adatot közöltek már arra nézve, mennyire el van keseredve az elzasi lakosság, a mely pedig többnyire német ajku, a Franciaországba betörő poroszok ellen. S a mint a német hadak az országba beljebb hatolnak, mindinkább ellenséges indulatu népre találunk. Lotharingiából például, a mely tartományt pedig Elzasszal együtt a nagy Németországgal kíván egyesíteni a győző németek, így ír egy német tudósító:

„Csak itt Lotharingiában lehet észrevenni, mily ellenséges a franciák hangulata minden ellen, a mi német. Az emberek megállanak az utcán, és dühös tekinteteket vetnek az idegenekre. Nem tanácsos itt az országuton egyedül katonai kíséret nélkül utazni, és szükséges is, hogy ezen oltalom

lapokból azt veszem ki, hogy ott Elzass és egy szerszind Lotharingia annektálásait valami könnyű és magától érthető dolognak tekintik. Legyünk mentek az illúsióktól.”

A többi német tudósítók is megerősítik, hogy Elzassban és Lotharingiában, nem kevésbé mint Franciaország többi részeiben, a legfanatikusabb gyűlölettel fogadják a német poroszokat. Közelodtükre igen sok helységet teljesen elhagytak lakói, csak agastyánokat találtak, a kik nem menekülhettek. A poroszok mindenütt bizalmatlanul haladnak előre, s a helységekben azonnal szigorú rendeket hoznak ki, mindennemű foggyver beszoigaltatása iránt, a harang köteleket elvágják, s a nagyobb csoportosulásokat még az isteni tisztelt céljából sem engedik meg. A poroszok a pénzbeli hadisarczon kívül mindenütt tetemes rekviziciókat is rendelnek el. A koronaherczeg a francia néphez intézett rendelete szerint a lakosság köteles minden szükségessel ellátni a német csapatokat. Ezen ellátás abból áll, hogy szolgáltatni kell minden egyes katona számára mindennap 750 gramm kenyert, 500 gramm húst, 250 gramm szalonnát, 30 gramm kávé, 60 gramm dohánnyt, vagy pedig 5 szivart, 1/2 litro bort, vagy 1 litro

Eléséget szállító porosz dzsidások.

meteor, melynek átmérője fél ang. mérföld vala, egy másodperc alatt 20 mföldnyi sebességgel rohamt át a légkörön, s mikor 50 ang. mföldnyi magasságban szét pattant, csak tompa süvöltés volt hallható. E távolságok nem igen tulságosak, de meg kell gondolnunk, hogy ily nagy magasságban a lég mindenütt nagyon ritka és nem igen alkalmas a hang tova terjesztésére. 1815-ben a Tomboro tűzokádó hegy Sumbava szigetén, az indiai sziget-tengerben, teljes tevékenységben volt és e borzasztó kitérés robaja egészen Ternate-ig, 700 ang. mföldnyire, sőt még Sumatra-ig is, 900 ang. mföldnyire hallatszott el. Ez lenne a legnagyobb távolság, melyre tudomásunk szerint a hang elhatolt. Sir Stamford Raffles elbeszélése szerint a Tomboro e kitérése a legborzasztóbb volt azon vulkanikus kitérések között, melyekre a történelem és tudomány emlékszik. A szigetnek 12,000 lakója nehányat kivéve majd mind elpusztult. Orkánok támadtak, melyek légbe ragadtak embert és lovat egyaránt és gyökerestől szakgatták ki a legnagyobb fákat is. A lávahanu oly roppant bővségben hullt alá, hogy 2-300 mföldnyire homályba borította az eget, s a tengeren két lábnyi mély s több mérföldnyi széles réteget képezett.

alá helyezze magát az ember (már t. i. a német). Az elzasi jó részben német, de a lotharingiai nem. A mit a nyelv-határról beszélnek, az theoria. Itt is beszélnek ugyan némelyek jól németül, de nem használják a német nyelvet egymás közt. A lotharingi minden ízében francia, francia az életmódja, ruházata, jelleme és arcvonásai.

Ép úgy nem hasonlít ő az elzasihoz, mint a némethez. Mig az elzasiak kevesebbet gondolnak vele, hogy ki uralkodik felettük, addig a lotharingi büszke arra, hogy francia, és ezen büszkeségét a hozzá beszállított katonák irányában fitogtatja is. Az elzasi nem ad semmit, mert a fukarsághoz hajlik, a lotharingi elrejtji készletét, hogy ismét elővegye azt, ha a franciák jönnek. Az ő számukra kardoskodik ő, ugy hogy a lotharingi városok inkább szükséglet mutatnak, minthogy a németeknek valamit adjanak drága pénzért. Az elzasi azt mondja, hogy a németek előtt itt voltak már burkusok és zuávok, kik mindent felfaltak és elraboltak. A lotharingi nem képes csak egy szót is kimondani, a mi a francia katonát vagy hazáját kompromittálhatná. Büszkesége és hazafisága tiltja ezt neki, gyűlölete a németek ellen nem ismer határt. Azért érintem ezt, mert a porosz

sört, akár pedig 1.10 pálinkát. Ezenkívül a lovak is ellátandók szénával, zabbal, szalmával stb. Ha a községeknek könnyebb ezen kivételt pénzüil szolgáltatni be, akkor minden egyes német katona részére naponként, két frank, azaz: a mi pénzünk szerint 80 krajczár ezüstben fizetendő. E szerint a francia nép, ha 500,000-re teszszük a porosz csapatok számát a francia területen, napjában 1 millió frankot fizet csak rendes adóban. Természetesen igen sok helyt kényszerrel kell felhajtani a lakosokon a nagy hadi sarcozt. Két képinck a háboru ily jeleneteit tünteti fel. A harmadik a poroszok bevonulását ábrázolja Pont-á-Moussonba, a hol Vilmos király hosszabb ideig tartá főhadiszállását.

Utazás a hold körül.

(Folytatás.)

VIII.

A hold közelében.

Hogy a semleges pontot rég meghaladták: bizonyította az egyre ismét sebesedő mozgás, mely perczről perczre közelebb

vitte őket a holdhoz, s ezt mind nagyobb és nagyobbak láttatta velök, s mégis a löveg nem akart fenékel fordulni a hold felé, mint kellett volna, ha egyszerűen s füg-

ér, oda kellett volna esnünk. Más ok forog fenn, de nem tudom mi.

— Nem érkezünk-e igen korán vagy igen későn? — folytatókételyeit Nicholl. — A cam-

hold teljes lesz. Most 5-én délutáni 3 és fél óra van, s 8 és fél óra épen elég, hogy célunkhoz vigyen. Miért nem érkezünk meg mégis? Aztán néhány perczcel elébb vagy utóbb, a hold elég nagy, hogy ha nemis középpontjára, mégis rá essünk. Más zavaró körülmény, egy idegen erő működik itt, — de mi?

A kérdés egyelőre eldöntetlen maradt. Barbicane most már közelítő hozzávetéssel meghatározhatta, hogy a holdhoz közelebb vannak 2000 lieu nyinél, s mozgásuk mindamellettegyenlő sebességűvé vált, mi új bizonyíték volt arra, hogy nem esnek. Közelednek ugyan a holdhoz, de nem függélyesen. Mozsásuk oly természetű volt, melyből inkább azt várták, hogy érintő irányban fognak elcsapni a hold mellett.

A hold e közben annyira nagyobbodott, hogy egyik oldalon egészen elfogta látkörüket. Már csak 700 lieu volt távolságuk tőle. A löveg sebessége perczenként 200 mét-

Requiráló porosz katonák egy elzasi helységben

— Mi okozhatá ez eltérést, mely őket talán a végetlenségbe, az örök ürbe fogja ragadni?

— Félek, — nyilatkozik e kérdésről először Nicholl, — hogy minden elővigyázat daczára is

a Columbiad nem pontosan célzott. S ily távolra löve, mint a hold van a földtől, csak egy vonalnyi elhajlás is a függélyes iránytól, roppant nagy eltérést eredményezhet a céltól.

bridgei csillagda jegyzéke azt mondta, hogy utunkat 97 óra 13 perc és 20 másodperc alatt kell megtennünk. Ha korábban végezzük, a hold még nincs a zenitben, ha késő-

A porosz sereg bevonulása Pont-á-Mousson főterére.

— Azt nem tartom valószínűnek, — mondá Barbicane, — hogy hibásan céloltunk volna. A függélyes számtani pontossággal volt megvonva; egyenesen a zenitre céloltunk tehát, sigy mikor a hold a zenitbe

ben: már nincs ott. — Jó, — válaszolt Barbicane. — Dec. 1-jén, esti 11 óra előtt 13 perczcel és 25 másodperczel indultunk s 5-kén éjjélkor azon perczben kell megérkeznünk, mikor a

ret, egy órában 170 lieu tett. Kétségtelen volt, hogy a hold vonzása hat a lövegre, de azonkívül egy más ellenkező erő is, mely őket oldalirányba hajtja.

— El fogunk menni mellette! — ki-

álta Barbicane. — S isten tudja hová! meddig!

— Atkozott legyen az ok, mely az egyenes utból kitértet, — mormogá Nicholl.

— Atkozott legyen tehát a meteor, melylyel utunkban találkozánk! — kiáltott Barbicane, mint villámtól ragadva meg egy új s kétségkívül helyes eszmétől!

Az ok, mely a löveget utjából kitértette, ki volt találya. Bár az előre nem látott s így számításba sem vehetett égi testet, lett légyen az asteroid, meteor vagy a föld egy kisebb holdja, nem is érintették, de annak vonzása elég volt e végzetes befolyást gyakorolni az őket vivő sokkal kisebb tömegű testre, a lövegre. Az űrben minden égi test, a legkisebb s e legtávolabbi is, tömegével egyenes — s távolával fordított arányban, de gyakorol egymásra vonzást. Ez magyarázza meg a planeták utjának zavarait, melyeket szintén nemcsak a nap, hanem a többi bolygó és az üstökösök is vannak. Az általuk uton talált asteroid is hatott rájuk, s hatása bár sokkal kisebb volt, mintsem utjukat ketté vághassa s őket magához vonhassa, úgy látszik, elég volt arra, hogy annak irányát egykissé elhajlítottán, céljokat: a holdba jutni, megelűsítsa!

Ez, előre nem sejtett, nem várt, kétségbe ejtő esemény nem hagyott fenn számukra egyebet, mint láthelyükről — szemlélni a holdat, ha már területét nem tapodhatják.

A szemléltre csakugyan elég kedvező alkalom is volt; a hold oly közel látszott, hogy majdnem azt hitték csak kezeiket kellene kinyújtaniok, hogy elérhessék.

Birtokukban voltak tájékozásul a hold legújabb és legjobb térképei, t. i. a Beer- és Maedler-féle s a Chapuis- és Lecouturier-féle. A mi látványukat illeti, volt igen jó tengerész-látésvük, mely a tárgyakat számszorta nagyította, azaz: számszorta közelebb hozta. Éjféltutáni három órákor (mert mondanak sem kell, hogy utasaink az izgatott várakozás és éjszakáján egy percze sem hunyták be szemüket) alig voltak 1200 kilométernyire a holdtól, s így azt látésvükkel úgy szemlélhették, mintha csak 12,000 méternyire (a mi mértékünk szerint alig másfél mérföld) volna tőlük.

Mondtuk, hogy határozottan a hold északi félgömbje, illetőleg sarka felé haladtak. A mint így, rézsutosan a hold tengelyével ment utjuk, oldalt láthatták az égi testet, úgy, a mint a földről (mely felé mindig csak egy oldala van fordítva) soha sem látható. Így tünt fel előttük az égi test valódi alakja. Valaha, midőn a föld vonzási körébe jutott, még folyó vagy legalább meg nem száradt, légy állapotban volt. Tömege ennél fogva a föld felé toltul súlyával, s alakja így egy kevésse hosszadalt tojás alakját vette föl, melynek hegyesebbik csúcsa van a föld felé fordulva. Átmetszete, a mint a földről látszik, természetesen kör maradt azért, de oldalt nézve az űrből kitűnik tojásdad alakja.

Egy adoma jut itt eszünkbe.

— Láttad-e valaha a holdat? — kérdé egy tanár a tanítványától.

— Nem láttam, de hallottam felőle.

Valóban az emberek legnagyobb része felelhetné azt, a mit ez a tanítvány. Láttuk ugyan a holdat mindnyájan, a mennyiben rávetettük egyszerű-mászor szemünket, de felülete sajátságos alakzataival oly kevésse ismeretes legnagyobb részünk, mintha soha sem látta, csak beszélni hallott volna felőle valamt.

Barbicane és társai, a mint a hold felülete fölött, madár röptében, délről északi irányban haladva tova suhantak, kezökben a lehető legpontosabb hold-mappákkal, de sok-

kal közelebből s világosabban látva minden hegyet, völgyet, vulkántörköt, lapályt, medert, szóval a felület minden egyenetlenségét, mint láthatták a legelősebb és messzebb földi távcsövekkel is azok, kik e mappákat évek fáradsalmas munkájával készítették, — ők igazán elmondhaták, mint még senki sem: „mi láttuk a holdat!”

Nem fogjuk Barbicane-t és társait a részletes szemlében, melyet a hold felületének változatos jelenségei fölött tartottak, nyomról nyomra kísérni. Olvasóink mindenike előtt egy jó holdmappának kellene lenni, hogy elbeszélésünk részleteit, nem mondom élvezhessék, de csak meg is érthessék.

A helyett egy általános benyomás képét igyekszünk fölmutatni olvasóink előtt, mint egy holdbeli tájképet, a mint az Barbicane-knek az 1000 kilométernyi, vagy távcsövként erejével közelebb hozva, a 10 kilométernyi magasságból tekintve föltűndezett.

Változatosan színezett kisebb-nagyobb foltok tüntek föl szemek előtt. Az uralkodó szín kétségkívül a sűrű volt, melyet némely csillagászok egyedül akarnak elismerni a holdban; de mellette halványabb és sötétebb barnás és zöldes színek is tűnédeztek föl. E színvegyület azon nagy völgymélyedéseket vagy lapályokat tüntette ki, melyek közönségesen a hold tengereinek nevezetnek; de néhány nagy vulkán-kráter is hasonló színezetet mutat.

Néhány gyűrű hegy, mely a vulkáni kráterektől abban különbözik, hogy belsejében külön hegykúp nincs, csak egyetlen tölcser-mélyedés alkotja az egészet, sajátságos kékellő színével tünt föl, mely a fényesre csiszolt acél pengék színéhez hasonlítható. Ez a szín is kétségtelenül a hold saját színe, s nem mint némely csillagászok állítják, csak távcsöveink üvegeinek tökélytelensége, vagy a földi légkörny színezete által előidéztet optikai csalódás. Barbicane most ugyszólván közvetlenül, legalább a légkör által nem zavarva szemléte azokat s meggyőződött színök sajátlagosságáról.

Valjon e zöldsín egy dús és buja tenyészetnek, s e kék havasi tengerszemek vagy földközi tavaknak színe-e? az még ily távolból teljességgel nem lehetett eldönteni. Távolság eléggé élesen kifejezett vörös szín volt látható. S a mi még feltűnőbb, egy helyen hosszú fehér csíkok nyultak végig, élénken megvilágítva a nap rászó sugáraitól; egymással párhuzamosan s jó hosszúságra terjedtek. Úgy tüntek föl, mint frissen vont barázdák, melyekben az éles éktől fölfordított föld csillog. De mily óriási barázdák! mily eke, mily ökrök, mily földmivelők vonhattak volna ilyeneket!

Ily barázdák a hold felületének lapályos vidékén, a földről nézve is föltűnnek, ha a hold eléggé tiszta világításban fordul a nap-sugarakban. Hosszuságuk 4—50 lieunyre is nyúlik s szélességük 1000—1500 méternyi közt váltakozik, de mindenütt szigoruan párhuzamosak. Eredetükről s alakulásuk módjáról azonban a tudomány mit sem tud.

Barbicane, távcsövével fegyverezve, különös figyelemre méltatta e barázdákat. Észrevette, hogy egyik partjuk feltűnően meredek, míg a másik annál menedékesebb. Egy kis képzelődéssel erődítési árkoknak lehetett őket nézni, melyeket holdbeli hadmérnökök vontak védelemül. Némelyik egyenes irányban futott, mintegy határárok gyanánt; másik körív görbedésével birt, egymásközt mindamellét megtartva párhuzamosságát, mintha bástyavédet akarnának alkotni.

Ardán Mihályank azonban más eszméje volt felőlük, s azzal tudtán kívül is találkozott a hold földi vizsgálói egyik legjelesebbikének Schmidt Gyulának nézetével.

— Miért ne lehetnének e vonalak egyszerűen a növénytenyészet jelenségei? Egyesenes vagy általában párhuzamos vonalokba helyezett fasorok, melyek egy oldalon sudarasan emelkednek föl, a másikon cserjékké törpülnek el. Ne nevezs; fölvételem egy jelenséget magyaráz ki, melynek a földi tudósok, ha nem csalódom, még nem találták meg magyarázatát. Azt t. i: hogy e barázdák vonalok néha, és pedig rendszeresen időközben elhalványodnak s egészen el is tűnnek.

— No's?

— Én azt hiszem, mikor az erdők lombdusan állanak, sürijük akkor setét árnyalattban tűnik föl, a földről nézve; ha pedig elvesztik lombkarimájukat, elhalványulnak.

— Elmés magyarázat, de el nem fogadható.

— S mért nem?

— Csak azért, mert a holdon nincsenek évszakok, mint a földön, nincs lombdus nyár, sem kopasz tél s a tenyészeti ilyes változásai ott elő nem fordulhatnak.

Valóban a csekély majdnem semmi hajlás, melylyel a hold tengelye, pályájának lapjához áll, a napot a hold bármely pontja fölött csaknem egyenlő magasságban tartja egész éven át, s így különböző hőmérsékleti évszakokat nem eredményez. Az egyenlítő fölött a nap mindig csaknem a zenitben, a sarkvidékek fölött csaknem a láthatár szélén áll folyvást. S így egyik vidéken folytonos nyár, másikon folytonos tél, meg ismét folytonos őszi uralkodik, mint Jupiterben is, melynek tengelye szintén igen csekély hajlással bír.

E közben a löveg, folyvást rézsutosan haladva a hold felé, és pedig északi irányban, már az északi szélesség 40-ik fokának tájára ért s csak mintegy 800 kilométernyire volt a hold felületétől, mely a távcsöben csak 8 kilométernyire látszott. És pedig sokkal világosabban, mint ily távolságra a földön látszhatik valami; ott a légkörny aránylag sűrű rétege homályosítja a távolba látást, itt az űr tiszta zavartalan aetherre volt szemlélnök s szemléletök tárgya között. Ily kedvező körülmények közt tehát senki, még a legnagyobb szerű teleszkópokon át sem vizsgálta a holdat soha, mint Barbicane most. Most kelle tehát összeadni mindent azon kérdés eldöntésére: vannak-e a holdnak lakói s általában élő lényei és tenyészete? S meg kell vallani, hogy Barbicane, távcsöve, szeméi és elméje egész élet e kérdés-melyeinek vizsgálatára fordította.

Hasztalan! Semmit sem birt megkülönböztetni, mint nagy lapályok sivatag ágyát s kopár hegyormok és oldalakat. Egyetlen mű sem tanuskodott az ember kezéről, egyetlen rom sem mutatta léptei nyomát. Egyetlen állatsoportozat sem árulta el, hogy az élet bár ez alantibb fokon fejlődésben volna — semmi mozgás sehol! sehol a növény tenyészetnek világos alakja. S három ország közül, melyek a föld uralmát maguk közt megosztják, az ásványok, növények és állatok országai közül — csak egyik, az ásványoké látszott uralkodni a holdban.

— Hát senki? — kiálta föl lehagoltan Ardán, ki legtovább igyekezett föntartani az állati s növényi tenyészet elméletét.

— Senki, — felelt neki Nicholl, — eddig legalább. Sem ember, sem állat, sem fa, sem fü.

— Egyébiránt, — mondá Barbicane, — egyes embert 7 kilométernél (körülbelöl egy mérföld) nagyobb távolságra meglátni lehetetlen. Ha vannak Seleniták (holdlakók), ők látják lövegünket, de mi őket nem láthatjuk.

Hajnal 4 óra felé (decz. 6-án) az 50-dik parallel fölött 600 kilométernyi magasságban lebegve, baljuk felől szeszélyes alkatu

hegysor oromzata ragyogott a verőfényben; jobb kezök felől ellenben egy fekete kerek lyuk tátongett, mint egy nagy mély kút, melynek fenekéig belátni nem lehet: ez az ugynevezett Fekete-tó, egy körhégy mély torka, melyet a földről is világosan lehet látni s tanulmányozni, kivált az utolsó negyed és újság közti időben, mikor a hold-hegyek árnyéka nyugatról keletre vetődik. Ily egészen fekete folt csak néhány van összesen a hold felületén. — A Fekete-tó körzete hosszában 92, szélességben 61 kilométernyi átmérőjű. Barbicane felelte sajnálta, hogy nem épen függélyesen fölülte haladnak el, s mélyébe fenekéig be nem pillanthat.

Folyvást haladtak, északra föl, de egyszersmind közelebb is. 5 órákor a 60-dik szélességi fokot áthaladták, s oly közel voltak a holdhoz, hogy az alig egy lieunyre látszott tőlük. Ily közelről sajátóságos bizarr képet mutatott. Szakadozott sziklabérczek vigasztalan tekintet. Légkörny nem levén, semmi átmenet az árny és a fény között. A hol nincs levegő, ha a nap nem süt oda, abszolút setéség uralkodik. A fehér és a fekete — e két szín az uralkodó. Semmi felfohajlás, semmi hajnali és alkonyati tünetek. Semmi azon szép jelenségből, mit a földön a fény elmosódásának neveznek. Az éjből a nappalra s viszont, egyszerű az átmenetel.

A 80°-nál, tehát az északi sarktól csak 10 foknyira távolságuk, a holdtól csak 100 kilométernyi volt. Reggeli 6 óra lehetett, midőn, alig 50 kilométernyire a holdtól, az északi sark fölött állottak. E távolság csak annyi volt, hogy távcsövkkel közel hozva 500 méternyinek, — kevesebb mint 300 lieunynek látszott. Ardán egy pillanattal arról gondolkodott, hogy kinyitja az egyik ablakot s leugrik a holdba. Hiu kísérlet, ha, végre hajtja is; mert ő is a löveg mozgásról ragadva; ha az nem, ő sem érhetne volna el a holdat.

E perczen, a polus felett haladva át reggeli 6 órákor, deczember 6-án a löveg a legmélyebb sötétség teljes északjába merült, s a hold fényes tányéra egyszerre eltűnt utasaink szeméi elől....

(Folyt. köv.)

A sedani katasztrófa.

A „Times“ híres hadi tudósítója dr. Russel William érdekesen írja le a sedani csata részleteit és a fegyverletétel körülményeit. A levél lényegileg ezeket mondja:

A bajorok osztagere Bazellestől Sedanig terjedt. Vitéz, de okatlan támadásuk 3000 emberükbe került. Előhaduk a sedani pályaudvart foglalta el. A Tann-hadtest, melynek feladata volt Bazellest és Balant, Sedan külvárosát elfoglalni, sokat szenvedett a minden oldalról reá irányított tüztől. A francziák erejük legnagyobb megfeszítésével iparkodtak az ellenségétől szabadulni. Három bajor hadosztály, mely négy óra felé a harczt megkezdte, a város felől három különböző támadásnak volt kitéve, és volt egy pillanat, melyben úgy látszott, hogy a túlnyomó erő által össze fognak nyomatni.

A bajorok azt hiszik, hogy Mac Mahon már korán reggel sebesült meg, mikor csapatait Bazelle ellen támadásra vezette. Erre Ducros tábornok vette át a vezényletet, de Wimpffen tábornok egy lepecsételt levelet mutatott fel, melyben felhatalmazatik a fővezénylőt átvételére, azon este, ha a tábornagyot baj érné. A küzdelem alatt a francziák egyszer csakugyan kiverték a bajorokat Balanból és azután Illire kísérlettek megtámadást, hogy Bazaine irányában átörjenek. De a százé koronaherceg időközben megint megkezdte a támadást és túlnyomó erővel a francziáknak utjokat állta. A francziáknak vissza kellett vonulniok, mi által a bajorok a leghevesebb támadástól megszabadultak és Bazillest megtarthatták. Balan körül tovább tartott a harc. A bajorok állítása szerint a császár itt különféle összeszedett csapatok élére állott volna, hogy a bajorokat elűzze. De

a magaslatokról az ütegek már keresztültzet szórta a csapatokra.

A császárt golyózápor vette körül, közvetlen közelében egy pattanyu robbant szét és por- és füstfellege takarta. A tiszték kérték, hogy vonuljon vissza, a bajorok sebesen előnyomultak és vitatták a francziáktól a sikert. Vajon ez volt-e azon pillanat, melyről Wimpffen próklamációjában szól, mikor lehetséges lett volna magukat az ellenségnek keresztültvágnok, azt nehéz megmondani, mindenesetre az egész hadseregből csak 2000 ember volt kész e kísérletet megtenni. — Mintegy 60,000 harcoképes ember a porozók tüze alatt teljesen feloszlott tömegé vált, a kölesönös vadaskodás keserűség tisztok és katonaság között mutatja, hogy már soknál a csata előtt az erő főlele hiányzott. A tiszték nem merték a fegyelm gyeplűt meghuzni, mert attól tartottak, hogy a katonák egyszerűen megfogják tagadni az engedelmességet. A jelenetet, mikor Sedan be volt kerítve, mikor a francia tüzérsgé elhallgatott, mikor a német ütegek minden oldalról halált szórtak, nem lehet leírni, az csak egy nagy hajtó-vadászathoz hasonlítható. A császár visszavonult a városba, hogy a gyómtalann soldatesca örvényből kiszabaduljon, míg a még kívül álló legényesség, a golyózáporok kitéve, éhen és haragosan, tisztjeit szidalmazta és nyílt lázadással fenyegetődzött. Egy nagy égés még növelte az általános zavart és megrélelte az elhatározást, Sedant a győzőnek átadói, mivel csak teljes megsemmisülés állt előttük.

A császár az eszélyesség és emberiség tanácsának nem állhatott ollen és Lauriston tük. az egész dásidából rögtönzött fehér zászlóval kiállt a falra, egy trombitás kíséretében. De a vadlárma és dübörgés tulkiabálta a trombita harsogását; a tábornokot nem látta meg senki, s csak midőn a vár kaput kinyitották, vették észre a németek roppant győzelmük első jeleit. A tüzelés megszűnt, s midőn aztán a vérrel áztatott magaslatokon és völgyeken, melyek felett sűrűn vastagon terült el a lőporfűst, elérjett a hír, mi ennek oka: akkor mindenfelé rivalgás kezdődött, a milyenben egy nagy hadsereg a diadal mámorában szokott kitörni. Ezer esák, csákó, tábori sipka, ezer szurony s kard emelkedett égnek s még a megsebesültek s megcsontítottak is belévegyték gyöngye szavukat a diadalkiáltásba. Egy tiszt beszéli, hogy láttott egy nagy hatalmas porozó katonát, ki jobbját oldalához szorítva halálos küzdelem közt feküdt a földön, s ki, midőn a zaj okát megtudta, egyszerre talpra állt s hatalmas hurráiba tört ki. Akkor egy pillanatra kiterjeszté kezét a levegőbe, sebéből pattaként dült a vér s száz nélkül, halva rogyott le egy elesett francziára.

Azon tiszt, ki később Moltke tábornoknál értekezés végett megjelent, Reille tábornok volt. Saját kezű levetél hozta a császárnak a királyhoz, mely levélnek vonásai az izgatottság legkisebb jelét sem mutatták. A levél következő szavakat tartalmazta: „Mon frère! Noyant pu mourir à la tête de mon armée, je dispose mon épée au pied de votre majesté.“ („Tövestérem, nem halhatván meg hadseregem élén, felsegéd el teszem le kardomat.“) E levelet azonnal elküldték a királynak, a ki tábornokárval Wadelincourt felett időzött. A felelet udvarias, de határozott vala, és Wimpffen tábornok azallat értesítettet, hogy az átadási feltételek oda mennek ki, hogy az egész seregnek, fegyverekkel, lovakkal és egész felszereléssel együtt át kell magát adnia. Hogy a tisztok akkor már ki voltak-e véve, nem tudatik, de a francia tábornok azt felelte, hogy inkább elvész, minthogy ily gyalázatos kapitulációt aláírjon.

A nap lealkonyult és a király, valamint a koronaherceg is felkérését szállásait s utközben mindonitt a katonák hallatán lelkesedésével találkoztak. Késő este volt, mikor a koronaherceg asztalhoz ült és a hadjárat alatt először mondott pohárköszöntést. „A király és hadsereg egészségé! — így szóló a köszöntés, melyre habzó champagnit ittak. A champagné is újítást képezett a főhadisállásnál. A császári tábor készleteiből való volt. Habár a hadseregben általánosán el volt terjedve a vélemény, hogy most már a béke bizonyos, a koronaherceg asztalánál mások gondolkodtak. A kapituláció aláírásával való késedelmezés nem sokat jelentett, mert higgadt megfontolás után és azon készületekkel szemben, melyek másnap szemmel látható biznyságot nyújtottak, hogy a francia hadsereg maradványai mindenesetre rá kényszeríthetők a megadásra: a kapituláció megtagadása esztelenség lett volna. A francia tiszték nyíltan bevallották, hogy a demoralisáció teljes, és egyik közülük szikozódva mondá embereiről: „Ils tirent

sur nous, leurs officiers.“ (Közéak, saját tisztjeik közé lövöllöznek.) Parancs osztatott ki, hogy az egye hadtestek egész közel vonuljanak a városhoz, s mikor a tábori tüzeket meggyújtották, Sedan oly képet nyújtott, mint egy nagy fekete pont széles lángvü közepén. A tűz megvilágította az eget.

Másnap d. e. 10 órákor kellett volna Sedan városának bombázatnia s a falain kívül álló francia sereg gránátát elhatározatott, ha addig a kapituláció alá nem iratik. A városon kívül belül az ijedtség és düh szörnyű képe volt látható, mintha az egész pokol elszabadult volna. Mikor a császár korán reggel szemlélt tartott a vidék felett, a meddig csak szeme elért, mindenütt csak német csapatokat látott, melyek a várost körül fogták s csatakeszen állottak. Elhatározta magát, hogy a királyhoz megy, a föltételek egyeniténés kieszközlésére. Törzsakra néhány tisztje kíséretében Douchery felé hajtattott. Bismarck gróft egy hadseregét még az égyben lepte meg azon tudósítással, hogy jön a császár s találkoznai kíván vele és a királyval. Hamar felöltözött vértess-egyenruhájába, föltette a fehér tábori sapkát és a császár elé sietett. A holység előtt érte és a hintóból kilépett császárt hajadon föl üdvözölte. Napoleon intett neki, hogy tegye föl sapkáját, mire a kanczellár tisztelőtjes hangon válaszolt: „Sire! En nyugodtam felségelet, mint fogadám saját királyi uramat.“

Azon hely közelében, hol a kocsi megállt, egy kis takács kunyhó volt. Bismarck gróf oda indult a császárral, s első léptet be, miután azonban az alsó szoba nem volt tetszős, folment a lépcsőn, de fent a szővöszéket találta. Erre ismét lejött s a császárt már egy kövön ülve találta. Két széket hoztak ki azután a házból, s Bismarck gróf a császár mellé ült balra. A társalgás igen sajátságos volt, s miután Bismarck gróf lényegileg legalább többekkel közölte, kétségkívül történeti is lesz.

Legelőbb is a békéről volt szó, azonban e tekintetben a kanczellár nem nyerhetett semmi biztosítást a császártól, ki kijelentette, hogy neki nincs hatalma és nem alkudozhatik a béke iránt, s nem adhat parancsokat sem Mac Mahonnak, sem Bazainenek. Minden a császárnétól, mint regensnótól, s a miniszterektől függ. Erre Bismarck gróf megjegyezte, hogy ily körülmények között fölösleges ő felségével politikáról beszélni, s a királyval való találkozás egyáltalán czíftalan. Midőn a császár tovább is sürgette a találkozást, a szövetségi kanczellár kijelentette, hogy ez nem történetik meg addig, míg a kapituláció nincs aláírva. Végül, miután a társalgás meglehetősen vesélyes és a helyzet mindkét részről könnyesebb kezdett lenni, (igy nyilatkozott később Bismarck gr.) elváltak. Bismarck a királyhoz ment, Napoleon pedig tisztjeivel tanácskozott.

Fél tizenkét óra felé, hosszabb alkudozás után a kapitulációt Moltke és Wimpffen megállapodása értelmében — mely megállapodásnál a szövetségi kanczellár véleménye is meghallgatott — aláírták: A sedani helyőrség és hadsereg hadifoglyoként megadja magát s Németországba küldetik. A tiszték becsületszavukra, hogy a háboruban többé nem harcoljanak Poroszországgal ellen, szabadon eresztetnek. Valamennyi ló és ágyú s az egész fegyverkészlet átadtatik, a császár németországi fogsága is szöbe került.

Mikor mindezek iránt tisztába jöttek, a király egy a Maas felé hajló erdős helyen találkozott a most már fogoly császárral.

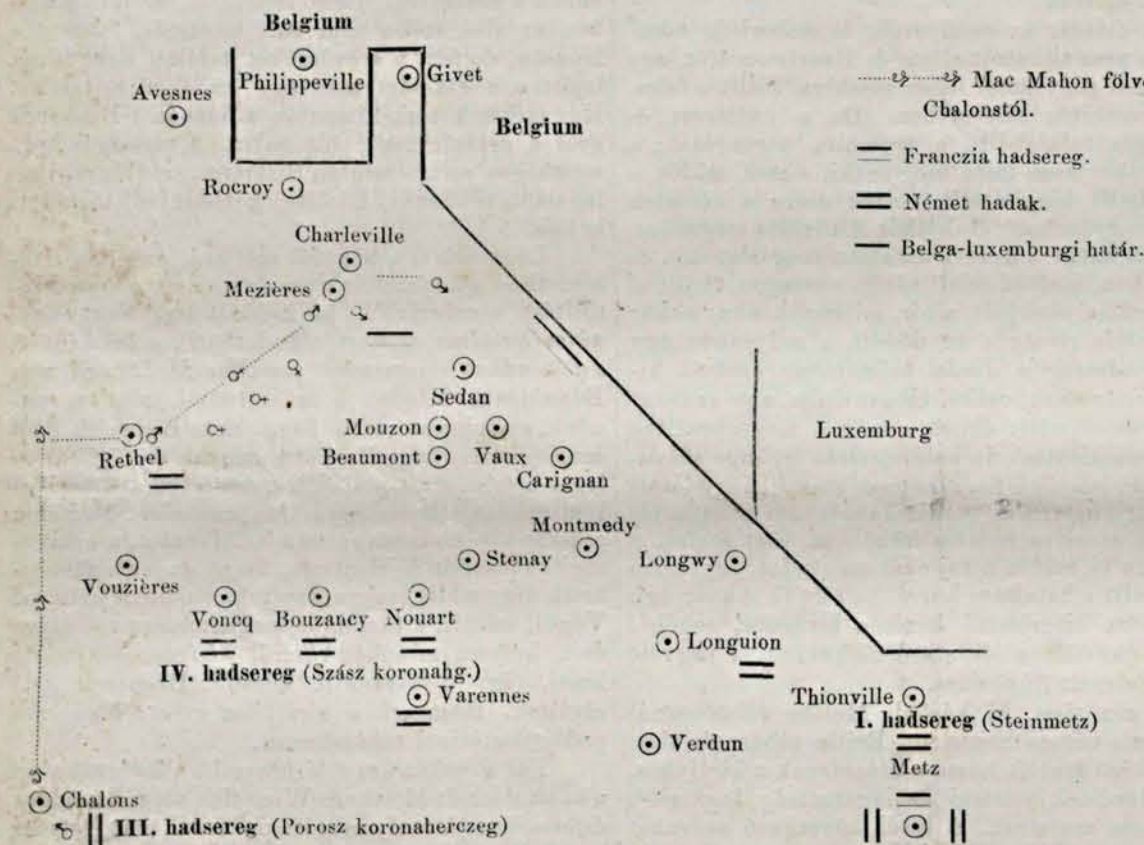
Közel Sedanhoz, a Maas másik partján áll egy kis nyárilak, régi várak mintájára építve, de egészen új, szögletein üvegákkal. Gyönyörű kilátást nyújt a völgyre és városhoz, sűrű kerti fákkal elválasztva az országtól. Két óra felé érkezett ide a király a koronaherceg és tábornokai kíséretében egy véres csapat fedezete alatt s fogadta a császárt, ki szintén személyes tábornokárval, s lovas kíséretével jelent meg. A király és foglya az üvegákok egyikebe vonultak, hol a tábornok beszéde látta őket boosátkozni. E beszélgetés után a császár néhány pillanattal a koronaherceggel beszélt, s némi megindulással nyilatkozott a barátságos fogadtatásról, melyben a király részeseit. Szájszögletei vonaglan kezdek s a meghatottság erői látszott venni rajta néhány pillanattal; előtörő könyeit kezében levő keztyűvel törülte le. Úgy látszik, az fekdűt főké szíven, hogy saját katonáival ne kelljen többé találkozni. Nem volt egyéb menedéke, mint a német csapatok közt elhaladnia.

Szept. 3-án esti 9 óra előtt szakadó esőben vonult a császári kocsisor egy zászlóval fekete huszár fedezete alatt Doucheryn keresztül. Előbb

egy szakasz szívére, aztán a császár kocsija. III. Napoleon tábornoki egyenruhában volt, és mellén a becületrend keresztje függött. Arca fáradtságra és kimerültségre mutatott, szeméi, melyek alatt mély redők vonultak el, mindent észrevettek. Egy angol, ki midőn a kocsit megállt, oda lépett és köszönt, Napoleon kecskével a császár kezével bajszát fogta, de kéz és arc nyugodt maradt. Mellette egy tiszt állt. A császár kocsija után egy több ülésű kocsi következett, melyben több francia és porosz tiszt volt, köztük Boyen tábornok és Lynar gr., kik a császár környezetében maradtak. Ezután még 11 császári kocsi következett, s végül több francia tiszt lovon, 60 hálás lovas egy csapat fekete huszár zárta be a sajátágos menetet, mely Belgiumon keresztül a Kassel melletti Wilhelmshöhe felé indult.

(Egy magyar levele a sedani ütközetéről.) Varjassy Béla hazánkfia, ki mint francia hadseregbeli főhadnagy vett részt a háboruban, Bouillonból belga földről szept. 2-án következő tudósítást küldötte az „Alföld”-nek a sedani nagy romlásról:

„Megtört szívvel, iszonyu fájdalom között, fáradtan, kimerülten írom e sorokat; de megígérem önnek, fáradalmak közt is beváltom ígéreteimet. Én sebesült, s Belgiumban menekült vagyok.

A sedani csata tervrajza.

Mint tudja, Forbach után Párisba küldtettem, honnét aug. 21-én a Bois de Boulogne táborból Párison keresztül Chalonsba indultunk Mac Mahont fölkeresendő. 23 dikán a Champagneba Rheimsba érkezünk, hol értesültünk, miszerint Chalons a poroszok birtokában van; Rethelben elértük Mac Mahont 100,000 emberrel, Attignyben a császárt. Roppant tömeg sereggel folytatott utunkat a Moselnek Rancourtnek; Le Chêne-nél hátunkba kerültek a poroszok 28-án, s a hegyes defilé között egész napon át tüzben voltunk; e nap az 1-ső hadtestből 10,000 embert veszítettünk Douai tábornok alatt.

Reggel korán a Mosel előtt állottunk, Mac Mahon s a császár nyugodtan átvonultak, mi az 1-ső hadtest bivouakban maradtunk, s csak 29-én reggel kezdtük meg az átmenetet, — a poroszok hátunkba kerültek, elrombolták a hidakat, s halomra lötek bennünket.

Négy óráig tartott az átmenet, nagy bajjal s iszonyu morskó után Remillybe érkezünk. Reggel 3 órakor — meg kell jegyezni, hogy Remilly-ig folyton a legiszonyabb esős időben vonultunk, mi nagy hátrányunkra volt, mert a train, melyet az 1-ső hadtest, mint utócsapat fedezett, több mint 10,000 fogatból állott; a moseli átmenetnél elvesztettünk 1000 fogatot, s közte a mi podgyászainkat, sebesültjeinket, s a fizető tisztet a pénztárral. Remillyből 8 órakor reggel törtünk fel Sedannak, 31-én reggel a Sedan előtti magaslatokat

elfoglaltuk mintegy 80,000 ember, s a császár már Sedanban volt. Reggel korán 4 1/2 órakor elfoglalták a poroszok az ellen-magaslatokat s 5 órakor megkezdődött a tűz — iszonyu hűv s rendkívüli önfeláldozással. Mi az első sorban voltunk, s miután az előttünk levő 4 gyalogezred halomra lövetett — elfoglaltuk előbbi helyünket, Rerverie tábornok mellett a magaslaton, ekkor Mac Mahon megsebesült, a parancsnokságot valóban nem tudjuk ki vette át, de azt hiszem Wimpffen. A tűz és ágyuzás borzasztó volt, mind a két sereg demoralizálódni kezdett; 11 óráig a szerencse nekünk nagyon kedvezett, de Bazaine nem jöhetvén, s a poroszok 7 hadtesttel, 140 ezer emberrel veredtek ellenünk, teljesen körülfogtak, a holtak ezer és ezer száma fektütek, vannak ezredek, melyekből egy lélek sem menekült, a turkok, zuávok, s a tüzéség hidegvér s bravourral tartá magát, de mit használt! a mitrailleur-ök borzasztók!

12 órakor zászlóaljunk rendeletet kapott Chapelbe menni s Chapelt védeni. 600 emberrel indultunk. 3 órakor a poroszok Chapel bombardozták, s 6 ezred gyalogság s a királyné-huszárok ránk törtek, egy üteg mitrailleurssel — képzheteti meddig védjük magunkat; — a zászlóalj egy tömeg halott volt, mind elvezett. Itt megsebesültem, s a 6-ik porosz gyalog-ezred ezredese maga kísért az ambulancera. E közben a francziák Chapelre lödöztek, a poroszok rondetlen-

a háboru nagy szerencsétlenség volt Franciaországára, de annyiban szerencse is, hogy Franciaország szabad leszen, hanem még csak most fog az európai háboru kitörni.“

Egyveleg.

(A „Figaro” a porosz landsturmrol.) A francziákat nagy szerencsétlenségük közt sem hagyja el humoruk. A „Figaro” például így írja le a porosz landsturmot.

„Néztek őket! Ott jönnek a landsturm férfiai! A haza hívására elhagyták karszékeiket és kis gyermekeiket. Itt vannak, a porosz sereg utolsó, legutolsó katonái. Tiszteletre méltó öszefek: a legfiatalabb 55 éves. Az ezredet, ki igen szeretetreméltó, kedves ember, Bibinek hívják. Ő az ezred gyermeke. — A többiek lassan és méltóságosan masiroznak, mint korukhoz illik. Az ember azt hinné, hogy senatorokat lát. — Nézzétek. Fejük kissé reszket a sisak alatt; azok, kiknek van még hajuk, büszkén mutogatják, míg a kiknek már nincs, igen ügyesen helyettesítik fekete selyem hálósípkával. Indulnak! Az ezredes a sorok közt bizonyos távolságot enged, a hasak miatt. A kövérek hasonlítanak Jubinalhoz, a soványok Garnier-Pagéhoz. Az utócsapat kiválólag közsényesekből van alakítva, míg a náthásak, aszkórosok és köhögések elől vannak, s igen előnyösen helyettesítik a zenekart. — Időnként megmállanak s tobákolnak. Parancssóra nyitják fel a szelencézt, szippantanak, becsukják a szelencézt, prüsszentenek. Ere a zászlóalj ismét megindul. A puskát azonban nem a vállukon viszik, hanem bot gyanánt használják. Nemsokára ismét megállanak egykissé. Parancssóra levezik szemüvegüket, s kivesszik zsebkendőjüket. A zsebkendővel megtörlik a szemüveget, s kifújják gyakran nedves orraikat; aztán bánulatos őszhangzárssal, a kendőt zsebre teszik, a szemüveget pedig orrukra. — Ez a legszebb landsturm-zászlóalj; másigyelelem kisírelépteiket. Miután egy nap (reggeltől estig) 160 ölnyi diadal-utat tettek, meghódítottak egy francia városkát. A lakosok nem is védtek magukat, legyőzték a landsturm tiszteletet gerjesztő kiálajja által. Azonnal hozzá is fogtak a sarszóláshoz; a lakosok kötelesek voltak medvezukrot, székfü-theát, flanelingeket, gyapjú harisnyákat szolgáltatni a göthösek számára, két csésze tejet, egyet reggel, és egyet este; tyuklevest; egy üveg melliszirupot; két krajczár ára tobakot és öt db szivart. Agyonlövésével fenyegettetett mindenki, a ki a landsturmot olyannal táplálja, a mihez fogak is kellenek! — Nem igaz az, a mit néhány lap írt, hogy a landsturbeli katonák, egybek közt, erőszakot tettek volna fiatal leányokon. A landsturm tiltakozik ez ellen, s kijelenti, hogy e tekintetben teljesen ártatlan. Rég ideje már, hogy ilyesmit nem mivel.

Frigyes Károly herceg nyugtalansággal várja a landsturmot, mely örlől öre halad előre. Ha még életben lesz, mikor a landsturm egyesülhet vele, akkor el vagyunk veszve!

(A poroszok Chalonsban.) Egy német levelező írja: „Előcsapatunk aug. 22-én reggel ért Chalonsba. A határon egy utmutatóra ez volt írva: „Itt fognak a poroszok megveretni.“ A kapunál egy dögölt kutya a falhoz volt szögezve porosz katoná-egyenruhában. Mielőtt a kapuhoz érne az ember, egy kis hidon kell átmenni, e mellett egy rakás szemét volt, melybe egy porosz pika volt beszúrva ezen felirással: „de Prussien.“ Katonáink feltartóztatlanul mentek be a városba. Minden kihalt, egyetlen lélek sem járt az utcán. A városi tanácsház azonnal elfoglaltott, de nem volt benne senki; a maire (polgár-mester) eltávozott, legalább ezt mondták. A posta egészen üres volt, míg két uhánus keresgélni nem kezdett. Ezen foglalkozásuk alatt rátaláltak több férfira és két asszonyra; a férfiak közt volt a maire is Midőn dörögőre vonták a kapu előtt található szemtelen dolgok miatt, azt felelé, hogy nem tud azokról semmit. A tábor egészen le volt égvre, továbbá a városnak nyolcz háza is. A városban nagy rendtelenség volt mindenütt, s a kevés nép is, mely nem szaladt el ellenséges indulattal viseltetett irányunkba. Zastrow tábornok két francziát azonnal felkötöttet, s napestig függtek példaadással. Most a chalonsiak egy nagy requizició után gondolkozhatnak, (60,000 fr., 100 db. vágómarha, 200 mázsa széna, 100,000 szivar!) hogy miként kell fogadni a civilizált népeknek a bevonuló sereget. Az előcsapat elhagyta már Chalonsat.“

Melléklet a Vasárnapi Ujság 38-ik számához 1870. szept. 18.

TÁRHÁZ.

Irodalom és művészet.

(A magyar Shakespeare-ből.) „VI. Henrik” második és harmadik részei — Lőrinczi L. Zsigmond fordításában — sajtó alatt vannak, s e kötettel az angol történeti drámák kiadása be van fejezve. Az egész Shakespeare-ből, Violá-n kívül, melyet Lévy József fordításában kétségkívül elfogadnak, mindössze is már csak öt van hátra: „Cymbéline”, melyet Rákosi Jenő fordít, „Pericles”, melyre P. Szathmáry Károly ajánlkozott, a „Sok zaj semmiért”, melyet alkalmasint Arany László vállal el, a „Vihar”, (mely le van ugyan már fordítva, de a bírdőlőn tartják kiadhatónak, s így vagy gyökeres javításra, vagy új fordításra vár) s a „Ha vége jó, minden jó”, melyre még senki sem jelentkezett. A „Föv. L.” arról is értesül, hogy a Kisfaludy-Társaság titkára közelbél föl akarja szólitani a tagokat, hogy a még fordítatlan művekre vállalkozzanak s vezéggé be meliőbb, hogy rövid időn elmondhassuk: van teljes Shakespeare-ünk. A kültői beszédek és sonettek fordítását Szász Károly fogja kipótolni e nagybecsű vállalatot, melyben Tomori Anasztáz áldozatkészsége maradó emléket nyer irodalmunk történetében.

(Kárpáti képek.) írta dr. Szontagh Miklós; külön lenyomat a „Természettudományi Közöny”-ből. Ez értekezés élenken írt növénytani tanulmány a smekzi vendégek előtt jól ismert „lengyel nyereg”. Krivan-hegy stb. Florájáról. (Abaúj-érmege monográfijából.) melyet Korponay János a megye főlevéltárhoz s akad. I. tag írt, megjelent az első tíz füzet. Egy egy füzet ára 30 kr. s megrendelhető szerzőnél Kassán.

(Léványi Andor) népiszkolatorától megjelent: „Az irvaolvasás módszertana” elemi népiszkolai használatra. Nyomatott Tomesvárt, a hol most oly kevés magyar munka lát napvilágot. Ára a 94 lapra terjedő füzetnek 50 kr. Pesten, Aigner Lajos bizományában kapható.

(Donáth Lajos) m. kir. távirtdai ellenőr aláírását nyitott „Nepzerü távirtdan” című művére, mely magyar nyelven e nembem még első kísérlet lesz. Egyelőre csupán aláírás felhívást bocsátott ki, miután árárt még most nem határozhatja meg. Az ivetke f. évi szeptember végére kéri beküldetni Dobrezcenbe Csáthy Károlyhoz, a mű megjelenését pedig október 20-ára ígéri.

Közintézetek, egyletek.

(A magyar történelmi társulat) e hó 18-án, vasárnap d. u. 5 órakor választmányi értekezletet tart az akadémia palotájában. Az értekezlet tárgya a vidéki kirándulás, mely korábbi határozat szerint szept. 19-én történik a budai reggeli vonattal. A czél Vasmege, s az ott található család levéltárak átkutatsa. (A nemzeti zenede) számára építendő háza a királyné magán-pénztárából ezer forintot adott.

Egyház és iskola.

(Salamon Ferencz) magyar akad. tagot, kitűnő történetirónkat a pesti egyetemhez a magyar történelem tanárává nevezte ki a király.

(A budai József-műegyetemen) a matematikai és kísérleti természettannak egymástól elválasztása mellett, egy matematikai-tervezettani és analitikai-mechanikai külön tanszék rendezésitték, és erre Szily Ká. ún. műegyetemi rendes tanár, jelen minőségében áttették.

(Tanárok kivévéssé.) Say Mór a budai főreáltanoda igazgatójává, Rátkai Imre a magyar-óvári felsőbb gazd. tanintézetéhez a természettaj rendezés tanárává, Simon Péter a nagyszobeni államfogyintárium rendes tanárává, Szentiványi Titus a löcsei kath. főgymnázium rendes rajztanárává, Vánky József a szegedi reáltanodához helyettes tanárává, a temesvári állami főreáltanodához Löschinger Zsigmond rendes, Szalkay Gyula ideig, és Kun Robert helyettes tanárává nevezettek ki.

(A nagyváradi róm. katolikus felsőbb népiszkolának) első értesítvényét megkaptuk, melyben e tanoda története a legrégibb időkől van lehozva. A mult évben 7 tanító vezérlete alatt 246 növendéke volt.

(Iskolai jelentés.) A Kecskeméti még ez évben megnyitandó állami alreáltanoda első osztályára a beiratások f. évi szeptember hó 28-kán kezdetüket a tanintézet helyiségeiben. — Dr. Dékány Ráfael, igazgató.

(A kesztelyi gazd. tanintézetnél) az 1870-71-iki tanfolyamra a beiratások jövő október hó 1, 3 és 4-ik napján történnek; 5, 6 és 7-én felvételi és ismétlő vizsgák tartatnak; 8-án megnyitási ünnepély; 10-én rendes előadások kezdete. — Az intézeti igazgatóbság.

(Adományok.) A királyi a vasmegei zahalngi róm. kath. egyház-közéskén 150 frtot, a késmárki róm. kath. plébánia-templom helyreállítási költségeihez 400 frtot, a vallás- és közokt. miniszter a trencsénmegei bellusi izr. hitközségnek imaház építésre 300 frtot engedélyezett.

(Iskola-ügyi értesítés.) A gyöngyi h. h. algymnasiumban a beírás október 1-sejétől 6-ikáig tart, az iskola ünnepélyes megnyitása pedig 6-dikán fog megtörténni. Együttal figyelmeztetnek a t. szülék, hogy a növendékek könnyebb és czélszerűbb elhelyezése tekintetéből mindenkéltől az igazgatói hivatalnál jelentkezzenek, mint a hol a szállás- és koszt-adók magukat bejelentik az általuk kívánt díj mennyiségének megnevezésével együtt. Ugy szintén a konvictusba való beiratás is ott történik, 50 ft. levén a koszt-ár, melynek fele minden részvevő által előre fizetendő. Egyeszmind alólti tudatja, miszerint nála is, bunn az iskola épületben, van néhány tanuló alkalmas hely, hol a kellő anyagi ellátás mellett pontos felügyelet és gondoskodás biztosítottik mind a külső s erkölcsi magaviseletré nézve, mind pedig a tanórán túl a házi szorgalmas tanulásba való bevezetést és elősegítést illetőleg. A befogadási díj 10 hónapra 200 ft. o. é. — Gyöngyön, Tolnamegyében, szept. 8. Oszváth József, e. i. igazgató tanár.

Közlekedés.

(Avalkány-perjámosi vasut.) A valkány-n.-sz.-miklósi szakaszra e hó 16-án az áruforgalomra nézve megnyitották.

(Az első magyar nő-posta-hivatálnok.) A kormány ama rendelet nyomán, mely szerint a postakezelésben jártas nők is letehetik a kiadói vizsgát, legujabban Antók István csókai postamester leánya: Kornelia is letette Temesvárt szép sikerrel a postakiadói vizsgálatot, s ily minőségben fél is esküdött. Már több év óta vezeti egész önállóan atya hivatalát.

Mi ujság?

(A magyar országgyűlés) némelyek szerint szept. 30-án, mások szerint okt. 3-án, ismét mások szerint még későbbben kezdi meg ujra ülését. A delegációk ülészakának megnyitási napja is bizonytalan; ok. 6-ika előtt nem fognak összejönni.

(József főherceg) már elindult szemelutájára. Terv szerint 15-én Újvidéken, 17-én Orsován, 18-án Karansebesen, 19-én Szászvároson, 20-án Nagy-Enyeden, 21-én M.-Vásárhelyt, 22-én Besztereczen, 23-án Deesen, 25-én M.-Szigethen, 27-én Sz.-Németiben, 29-én Dobrezcenben, 30-án Egerben, okt. 1-én Kecskeméten, 2-án Szegeden, 3-án Sz.-Fehérvárott, 4-én Komáromban lesz és 5-én Budára visszaérkezik.

(József főherceg.) a honvédségi gyakorlatok befejezése után nejelevt két hónapra Belgiumba utazik. A télre visszatérvén állandóan Budán fognak lakni. A főherceg palotája már elkészült s a cselédség még e hó végéig beköltözik Alcauthról.

(Klotilde főhercegné) már elküldö a jászberényi honvédszászlóalj számára a pompás zászlószalagot. Arany himetzi jelszava: „Örök diadal kísérje dicső pályádat!”

(Honvéd zászló-szentelés.) A kolozsvári honvédszászlóalj zászlóját szept. 12-én szentelték fel nagy ünnepélyességgel. A kolozsvári főtéren nagy néptömeg gyűlt össze s ott volt felállítva a tiszteletre méltó kirendelt honvédszászlóalj és lovaszászad is. A főter közepén volt felállítva az oltár, s mindjárt mellette egy menyezet a zászlóanya számára. Miután Graf honvédtábornagy és gróf Andrassy Gyuláné megjelentek, a szertartás kezdetét vette. A zászlószégeket bevették először

is gróf Andrassy Gyuláné, mint zászlóanya, Graf tábornok József főherceg nevében, Eszterházy Kálmán gr. kolozsmegei főispán a király és királyné nevében stb. A szegek beverése után a tábornok átadta a zászlót Inozedy Samu ezredesnek, ki erre lelkes beszédet tartott. Ezután az ezredes feloskete a honvédeket az új zászlóra s átadta a zászlótartónak. Az ünnepély befejezéséül még a honvédség ollepetett gr. Andrassy Gyuláné és Kerkapoly pénzügyminiszter ellrássy Gyuláné ünnepélyen szintén megjelent.

(Az öreg Boczkó Dániel) temetésén f. hó 21-én Székács J. tartott emlékbeszédet, kiemelve törhetlen lelkét, melyet a füstölni hat évi fogság még erősebbé tett. Békés-Csaba képviselője lévén, egy küldöttség volt itt onnan. Azt a botot, melyet Boczkó mint kormánybiztos 1849-ben az aradi diadal napon fegyverként viselt, mondván: „E bottal ütöm ki az ellenséget a városból, „Arad városa maig is kegyelettel örméi.

(Kisfaludy Sándor síremlékére és emléksobrára) a közzé tett számadás szerint bejött 4977 frt 86 kr, a kiadás volt 3835 frt 54 kr, s így a fönntartási alapra maradt még 142 frt 31 kr.

(Zrínyi Miklós hős halálának) évfordulóját az idén is megünnepék Szigetvárott s kegyeletes szokás szerint az első estén az egész várost kivilágították. Másnap isteni tisztelet volt rendezve, s a nagyszámu hívő nép előtt Oszvald ládi plebános tartott beszédet, melynek végén hangsúlyozá, hogy a magyar Leonidás szobra hős halálának 304-ik évfordulóján sincs felállítva.

(Magyar orvosokat) keresek a török kormány számára, s már eddig 15-on jelentkeztek Linczbauer tanárnál, ki a fölvetéllel meg van bízva. A fölétételek következők: 300 frank havidíj aranyban, 50 frt osztrák értékben s örmnyi rang. Ki egyszerismind sebesülturat: 50 vagy 100 frankkal többet kap. Stefan Pesta s tábornoki főorvos a jövő hóban maga készül Pestre, hogy a szerződéseket két-két évre megkösse.

(A Lichtenstein-huszárok,) kik jelenleg keleti Galicziában, Brzcsán környékén vannak elhelyezve, a jövő évben haza jönnek a jászukn kerületbe, ahol az ezred kiegészítő állomása van.

(A pénzügyminiszterium) egyozményt kötött a Lukácsfürdő bérliójével, dr. Heinrich urral, mely szerint a beteg honvédek számára minden évben 3000 fürdőjegyet enged át fél áron. A bérli ezenkívül még 500 jegyet ad ingyen.

(A fővárosi közmunka-tanács) új tagját a kormány Fuchs Rudolf pesti nagykereskedőt nevezte ki.

(Széret.) Miután a szőlőfirtők a budai hegyeken még többnyire egészen zöldék, az idei szüret bortermelek véleménye szerint bajosan történhetik meg október előtt, jó szüretre pedig még azon esetre sincs kilátás, ha ezental állandóan jóidőnk lenne, mert a gerezdek nagy része rothadásnak indult. A mustért egy harmadrészzel kevesebbet ígérnek mint a mult évben.

(A nagytertkü ékszerék,) melyeket Szász-Coburg Clementine hercegnő aug. 28—29-ke közötti éjjel elvesztett, nagyobbára megkerültek. Midőn a pestvárosi kapitányságot értesíték az ékszerék eltűntéről, a kapitányság azonnal kiküldött egy rendbiztos és egy ügynököt Nógrádmegyébe, hogy a helyszínen kutatásokat tegyenek. A pesti kapitánysághoz érkezott jelentés szerint, az üres börtünd Selmecczól egy főlorányira, a szentantali ut mellett megtaláltak. A selmecci városkapitányság pedig távirattal értesíték a pesti kapitányságot, hogy az ékszerék legnagyobb része megkerült. Pestről egy kapitánysági hivatalnok utazott Selmeccze, hogy a vizsgálatot tovább folytassa.

(Kablógyilkosságok.) Nagyváráról irják: A közlebbi gyulai vásár alkalmával egy nagyváradi lökereskedő, ki a vásáron sok lovat eladván, nagy mennyiségű pénzzel készült hazafelé, kis távol-ságra Gyulától egy hid mellett fényes nappal rablók által vétetett körül, kik midőn minden pénzből kifoszták, félig agyonütve hagyták a hidnál. — A petrási uradalmi erdőz kocsisát pedig, ki egy-két lóval a topánfalvi vásárra szándékozott, a „Capu” nevű havason két fölfegyverezett rabló támadta meg s lovaitól és minden ruhájától megfosztá.

A háborúból. — (A porosz hadak) gyors menetekben vonulnak Páris felé, s az újabb táviratok szerint a porosz koronaherceg seregei a napokban már Páris falai alatt fognak állani. Az előcsapatok máris elérték a nagy város határfalait. Rövid időn el fog dőlni, hogy ostrom következik-e be vagy békekötés. Az utóbbi napokban ugyanis békekiértekezések sok hir keringett. Mondták, hogy Favre hajlandó alkudozni, ha területet nem kívánnak, s Thiers, ez öreg államférfi is ez ügyben utazott el Londonba, Bécsbe és Szent-Pétervárra. Már meg is járta Londont, s onnan Koppenhágán át Sz.-Pétervárra utazik. Ujabbán is erősítik azonban, hogy a porosz király csak Párisban akarja megszabni a békefeltételeket. Egy berlini félhivatalos lap szerint Poroszország Franciaországban egy törvényes és egy tényleges kormányt talál; a mely jobb feltételeket és mindenképp biztositásokat képes nyújtani, azzal alkuszik. Poroszország tehát lizitandó fog békét kötni.

Párisban ekközben mindent elkövetnek az erélyes ellenállásra. A katonaság és mozgó nemzetőrök már 10-én megkezdették a szolgálatot a sáncokban és bástyákban, a város kapui bezártak, s minden oly színezetet ölt, mintha az ellenség már a bástyák előtt állana. A tartományokból még folyvást érkeznek nemzetőrök. Páris környéke teljesen elhagyatott és néptelen; a lakosok összes vagyonukkal a fővárosba menekültek. Trochu parancsot adott ki, hogy a város körül fekvő erdőségek, az ellenségnek megérkeztekor lángba boríttassanak. Ezek alatt értetnek leginkább a Páris környékén fekvő mulatóhelyek, melyek az erődítvények látványába esnek. Ilyenek a vincennesi park, a montrougei, meudoni, seversi, st.-cloudi és a boulognei erdő. Áldozatul esnek a legszebb mulató-helyek, melyekben a párisi nép legnagyobb gyönyörűségét lelta. A védelmi körben sok épületet is le kellett rombolni. — Trochunak egy napiparancsa szept. 15-éről ezt mondja: A sánczokon a napiszolgálatot 70,000 ember látandja el. Páris erődítési öve 300,000 fegyveres ember kintartó erőfeszítése által fog védelmezettüni.

Páris védelmi képessége sok mindenféle külső tényezőtől is függ. A város még a legjobb esetben is csak akkor tarthatja magát eredményesen, ha Strassburg, főleg pedig Metz és Bazaine erélyesen védik magukat. Strassburgnál óriási ostromanyag van, mely ha a város bevéteket, Páris alá szállítatik s ott fog alkalmaztatni. Metz még sokkal fontosabb. Bazaine tábornagy kétszáz ezer porost tart a városhoz kötvé, s ha kapitulálna, a miről különben még eddig szó sincs, az óriási sereg Páris ellen fog menni. A főváros védelmének csak úgy van értelme, ha az alatt az ország déli részeiben a Loirnál szervezendő sereg időt nyer a végleges megalakulásra és némi begyakorlásra, hogy aztán az ostromlottakat lehetőleg segítse, avagy föl is mentse. Ha a város sehonnán sem várhat segílyt, úgy az ostrom csak az elkerülhetlen bukás halasztása volna.

(Strassburg ostromáról) írják a „Schwab. Merkur“-nak: 170 mázsás mozsarakból szármak két mázsás löveteket a várba, melyek 900—1000 lábnyi magasságra szállnak fel, s 15 másodperc múlva a cztadellába ütnek be. Jelenleg 400 löveg dolgozik a vár ellen s egy perczen 21 golyó repül be a várba. A körülzárolás folyton szorosabbá válik, — a roham tehát nem késik már sokáig. Naponként 7000 lövés tétetik Strassburgra. Képzhetni a pusztítást, melyet ennyi golyónak egy csekély területen összpontosítása okozhat. — Utrich várparancsnoknak egy f. h. 9-ki sürgönye jelenti, hogy a helyzet a szünetlen bombázás és ágyutüz miatt rosszabbult; ő azonban állhatatosan kitarandó leend. — Strassburgban szept. 13-án proklamáltatott a köztársaság.

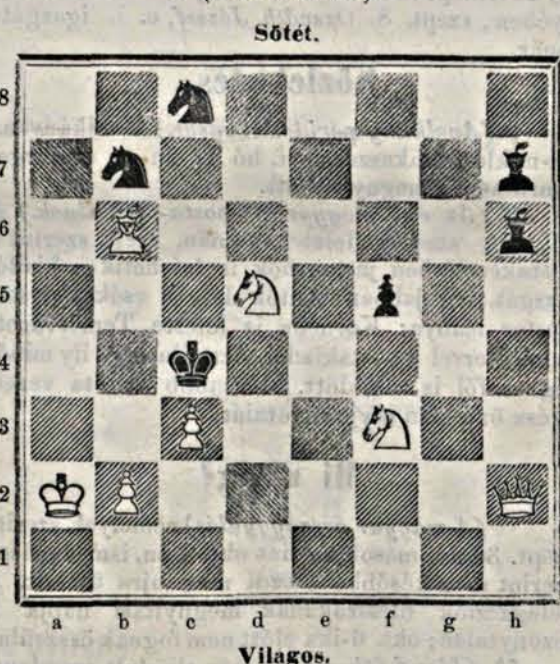
(Róma.) A francziák küzdelme mellett, a melynek még utolsó fölvonásai előtt állunk, alig vesszük észre azt a másik háborút, a mely Olaszországban ugyszólván vértelenül foly le. A táviratok telve vannak az olasz csapatok előnyomu-

lásával; a pápai állam városai önként csatlakoznak Olaszországhoz; az olaszok összefogdossák az elmaradt pápai zuadvokat és a pápa már csak Róma falai közt tartja fön uralmát megmaradt bibornokai, zuávjai és az ostromállapot segélyével. Az olasz csapatok már csak néhány mérföldnyire állanak a várostól. Bixio tábornoknak parancsa van Rómát minden áron bevenni. S így meglehet, hogy egyszerre fognak megdördülni az ellenség ágyui a világ két fővárosa, Róma és Páris előtt; igaz, hogy ott kívül, emitt belül lesz a falakon a szabadság ügye. Fajdalom! hogy nem remélhetünk mindkét helyen győzedelmet.

(Egy ellenséges házaspár.) A férj porosz volt, a neje francia. Még a háboru előtt Frankfurtban keltek össze s a háboru alatt folytonosan ellenségeskedésben éltek egymással. Az első nagyobb porosz győzelem után a férj több barátját hívta magához, s a legiszonyabb átkokkal, szitkokkal tetézték a francia nemzetet. „Uram! legyenek lovagiasabbak s ne becsméreljék nemzetemet saját házámban!“ — mondá Angelina, a feleség, nemes önérzettel. „Kiirtjuk e népet, úgy zúzzuk szét, mint e palaczkot!“ — kiáltá a férj bösz dühében — s a falhoz csapta a pezsgős palaczkot, mely történetesen egészen épen, töretlenül hullott a földre. — „Lám, egy francia palaczkot sem tudtok darabokra törni, nehogy a francia nemzetet!“ — viszoná diadalmas mosolylyal a francia hölgy, míg a férj és ezimborái palaczkokkal és székekkel rontottak a gyöngö nőre. A francia hölgy egy ugrással lekapta férje revolverét s így szólt: „A csatában hatszoros erő ellen nem győzhettek enyém, de én legyőzlek benneteket. — A ki hozzám lép, meghal!“ — e szavakkal távozott a hölgy férje lakából s ment francia szüleihez. A békekötésről egyelőre mitsem akar hallani.

SAKKJÁTÉK.

564-ik sz. f. — Bayer Konrádtól (Olmützben.)

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

Az 559-ik számú feladvány megfejtése.

(Gold Samutól Kóvágy-Eörsön.)

Table with 2 columns: Világos and Sötét. Moves listed: 1. Vel-f4, 2. Fb1-a2, 3. Hb8-d7 matt.

Helyesen fejtették meg: Veszpremben: Fülöp József. Jászkiéren: Galambos István és László. — Zámolyon: Farragh József. — A pesti sakk-kör. Rövid értesítés. Debreczenben: Z. J. Örvendünk a vizionálásnak. A negyest közölni fogjuk.

HETI-NAPTÁR.

Calendar table for September. Columns: Hónap-és hetnap, Katholikus és protestáns naptár, Görög-orosz naptár, Izraelliták naptára, N a p (hossza, kel, nyug.), Hold (hossza, kel, nyug.). Rows for dates 18-24.

Nemzeti színház.

Péntek, szept. 9. „Falara kell menni.“ Vigjáték 3 felv. Irta Bayard és Vally; ford. N. N. Szombat, szept. 10. „Lobengrin.“ Opera 3 felv. Szövegét s zenéjét írta Wagner R. Vasárnap, szept. 11. „A haza.“ Történeti dráma 5 felv. Irta Sardou V.; ford. Sárdahelyi és Paulai. Hétfő, szept. 12. „A lovadi árva.“ Dráma 2 szakaszban. Regény után írta Birchpfeiffer Sarolta. Kedd, szept. 13. „A fekete domino.“ Vig opera 3 felv. Zenéjét szerzte Auber. Szerda, szept. 14. „A jó barátok.“ Színmű 4 felv. Irta Sardou; ford. Sárdahelyi. Csütörtök, szept. 15. „Az afrikai nő.“ Opera 5 felv. Zenéjét szerz. Meyerbeer.

Szerkesztői mondanivaló.

— Brassó. T. K. A. „Berezsági levelek“-ben igen sok érdekes anyag van; kár hogy tájnyomtatás földrajzi tankönyv-mo-dorban nem bírapi eriké dolgozva föl. Ön belátja, hogy a kettő felette különböz. Kérjük azért a beküldött két levelet is dolgozva át e szempontból; mellőzve a földrajzi száraz adatokat s inkább a föld-és nép-ismeri részletekre szoritkozzék. A leveleiben érintett helyreigazításokat is szivesen vesszük, közleményeibe beszöve. — Sarkad. M. S. A. Martinovich ügyre vonatkozó Sági-féle újabb levelek igen érdekesek; közölni valóink közé soroztuk. Az ajánlatot is szivesen vesszük, csak jól földolgozott — s nem száraz — adatokat kérünk. — Arad. V. J. A piski-petrozenyi vasutvonallal leírását közelebb adni fogjuk. Egyebet illetőleg rövid időn tudósítjuk. — Tisza-Kürt M. Az ilyenmi visszafélek ellen a kellő lépések megtétele után, tán az illető hatóságnál is orvoslást lehetne szerezni.

Előfizetési fölhívás

A VASÁRNAPI UJSÁG

Politikai Ujdonságok

1870-dik október—decemberi folyamára.

A jelenlegi háboru s az azzal kapcsolatban levő nagy események folyvást teljes mértékben igénybe verén a közfigyelmet, s a hírlapolvás-közönség tetemes szaporodását idevén elő: szükségesnek látjuk az októberrel kezdődő évnegyedre ismét új előfizetést nyitni testvérlelapjainkra, melyeknek egyike a „Politikai Ujdonság“ kimerítő, részletes tudósításokat nyújt a hét politikai és hadi eseményeiről, míg társalapja a „Vasárnapi Ujság“ minden szá-mában ad a háborura vonatkozó közleményeket, érdekes képekkel, pl. hadvezérek életrajzait s arcképeit, csata-farazokat stb.

Előfizetési föltételek:

Postán küldve vagy Pesten házhoz hordatva. A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Évnegyedre (okt.—decz.) . . . . . 2 ft. 50 kr. Csupán Vasárnapi Ujság: Évnegyedre (okt.—decz.) . . . . . 1 ft. 50 kr. Csupán Politikai Ujdonságok: Évnegyedre (okt.—decz.) . . . . . 1 ft. 25 kr.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok

Félév-re (okt.—márcz. 1870—71.) . . . 5 ft. — kr. Csupán Vasárnapi Ujság: Félév-re (okt.—márcz. 1870—71.) . . . 3 ft. — kr. Csupán Politikai Ujdonságok: Félév-re (okt.—márcz. 1870—71.) . . . 2 ft. 50 kr. A Vasárnapi Ujságból még néhány teljes-számu példány július 1-től kezdve is kapható. — A pénzék bérmentes küldése kéretik. — Tíz előfizetett példány után gyűjtőinknek egy tisztelt-példánnyal kedveskedünk. A Vasárnapi Ujság és P. Ujdonságok kiadó-hivatala Pest, egyetem-utca 4. sz. a.

Lapunk mai számához van mellékelve: a „Nefejejts“ szépirodalmi és divattal előfizetési fölhívása.

TARTALOM.

Strassburg védője (arckép). — Franciaországhoz. — A háboru és az időjárás. — Milyen messzire hallatszik el a hang? — A német hadsereg a francia nép között (három képpel). — Utazás a hold körül. (Folyt.) — A sedani katastropha (térképpel). — Egyveleg. — Tárház: Irodalom és művészet. — Közlekedés. — Mi újság? — A háborúról. — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakk-játék. — Heti naptár.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós. (L. magyar-utca 21. sz.)

HIRDETÉSEK.

Mérséklő lámpaolaj, gépolaj (Oliven), legfinomabb amerikai petroleum, gyertya és szappan, nagyban (en gros) és kicsinyben (en détail) a legutányosabb áron. RÉPÁSZKY BÉLA ezelőtt DITMAR R. ur olajgyárában. Jelenleg 3 korona-utca, lipótvárosi templombolt 40. sz. 884 (3—10)

Mindennemű takaró-papiros (Makulatur) kapható: Pesten, egyetem-utca 4-dik szám alatt.

Fontos hirdetés a magyar olvasóközönséghez. Az osztrák-magyar államokban ezideig semmi-féle verseny által tul nem száryalt FOGLE E., cs. kir. udvari szállító legnagyobb

vászonárúk- s kész fehérneműek gyári főraktára Bécsben, Kärntnerstrasse Nr. 27. „zum Erzherzog Karl.“

Eckgewölbe der Himmelfahrtgasse elad és szétkül levdálta megrendelésre, készpénz beküldése vagy postai utánvétel mellett — alább következő lezállított ársorozat szerint jóltalva áruzzikkeit, s ugyanazon áron mint a végkiarúztás alkalmával. E felhalmozott rópant készlet, egyike a legnagyobb rumburgi vászon gyárház hagyatékából származott birtokomban feleáért (nem akarván tudalni e gyár férfi s női dolgozó személyzetén).

Megjegyzendő még, hogy Magyarországon máris közel 4000 vevőnek örvend. (A nyakkörnyület napirszággal megmérve — megkivánatit) 1 ft. 80 kr., 2, 3, 4, 5, 6 ft. (értékben kétannyi).

Vászon női ingek 1 ft. 80 kr., 2 ft., himzéssel 3, 4, 5, 6; értékben két-annyi.

Vászon férfi ingek magyar vagy francia szabásra 1 ft. 50 kr., 2, 2 ft. 50 kr.

Vászon férfi labravalek, Angol shirting ingek (szettek a vászon ingeknél) fehér és színesek 1 ft. 50 kr., 2, 2 ft. 50 kr., 3, 3 ft. 50 kr. (a nyakkörnyület megkivánatit gallérral vagy a nélkül).

Női labravalek 1 ft. 50 kr., 2, 2 ft. 50 kr. himzett oldattal.

Női corsettek (szettek) 1 ft. 50 kr., 2, 2 ft. 50 kr., himzéssel 3, 5, 6, 8 ftig, pongyola és ejeli ujasok.

Női alszoknyak 4, 5, 6, 8 ftig.

Női harisnyak vagy férfi kapezak tucatzja 5, 6, 8, 10 ftig.

1 tucatz rumburgi vászoncsukendők 2 ft., finomabb 2 ft. 50 kr., 4, 5, 6, 8 ftig. (értékben kétannyi) és batizkendők.

30 róz kézi fonalvaszon 8 ft. 50 kr., 9 ft. 50 kr., 11, 13, 15, 18 ftig a legszebbek.

30 róz színes vászon ágybelinek való 11 ft.

Női fűzők (a derek környülete tudtal adandó) párisi 2, 3, 4, 6 ft. (előbbeni áruk háromszorosa).

50—54 rőfos rumburgi vagy hollandi takácsvaszon — (hasonlíthatlanul jók) 20, 25, 30, 35, 40, 50 ftig ár kétannyi).

50 ft. erejéig vásárlóknak egy kitünő szép párisi cachimir-terítő ingyért adatik.

A levél czime: 869 (6—12) E. Fogl, k. k. Hoflieferant Wien, Kärntnerstrasse Nr. 27.

Növeldei értesítés.

A növendékeknek intézetembe a jövő 1871-dik tanévre beírását f. évi szeptember 30-dik napjától kezdve október 7-dik napjáig tartandom. Előleges jelentkezéseket addig is szivesen fogadok. Felvesszek pedig, elemi s illetőleg gymnáziumi oktatás végett, oly gyermekket, kik éltöknek 6-dik évét beöltötték s 13 évesnél meg nem idősek. Korosabbak felvétele, kivételre s körülményektől függ. Lehetnek a növendékek: 1. Bennlakók, kik az oktatáson kívül egész nevelést és teljes ellátást az intézetben nyernek. 2. Bejárók, kik csak a tanítás óráira járnak az intézetbe. 3. Félközsétek, kik dében az intézetben ékezenek, s aztán vagy a délutáni oktatás végeztével mindjárt hazamennek, vagy estéli 8 óráig az intézetben maradnak, s nevelői folytonos felügyelet és vezérlés mellett töltik szabad óráikat és végzik a másnapra kapott feladat kidolgozását és betanulását. Részletes felvilágosítással, s kívánatra az intézet programjával, bárkinek kész szível szolgál, távolléteben helyettesem: Marossy Antal ur, Pesten, czukor-utczában 6-dik szám alatti házámban. 885 (2—3) Szögyényi Pál, m. k.

SZURMÁK J. FIAI arany-, ezüst- drágakő-ékszer-üzlete Pesten, kigyó-utca 1. sz. Kivonat a nagy árjegyzékből: minden darab legfinomabb

3 próbás azaz: 18 karatos aranyból. Hiteles próbával ellátva.

Table listing jewelry items and prices. Columns: Item description, Price. Items include: Gyermekek fülbevalók, Fülbevalók gömbölyűek, Fülbevalók hosszúkák, Csattok, Ing-gombok, Női gyűrűk jó követ, Női pecsenyómógyűrűk, Karika gyűrűk, Férfi gyűrűk pesétt nyomó forma, Nyakkendő tük, Nyakláncok, kereszt vagy metállhoz, Metállok, Mellétek (Broche), Garniturok (Broche és fűgő), Ső- és borstatók, Karperczek, Gyermek evőeszközök, Varró eszközök, Matallók felnyílós, Gyüzük, Csemegék.

Nehezebb arany és ezüsttárgyak, u. m. láncok, garniturok, evőkészletek, 6, 12, 24 személyre, a munka különfélése szerint, gyártási áron számítatnak. A fantasio-darabok, finom drágaköves tárgyak, Louis Laine legújabb rajzai után vannak dolgozva. Cserénél, az arany vagy ezüst egyenlő finomsága mellett, csupán a munka fizetetik. Kijavítások, czimerek, betuk metszése kőbe vagy aranyba gyorsan eszközölte-tik. — Saját használatunkra vásárlunk gyémántokat, gyöngyöket, színes köveket, óska aranyat és ezüstöt. Arany-ezüstpénzt, bel- és külföldit beváltunk a napi árfolyam szerint. Vidéki megrendelések a szokott módon pontosan teljesítetnek, és nem tet-sző tárgyak másért becséréltetnek. 880 (4—12)

Oskola
gyermek számára ajánl
Takátsi A.
a „völegény”-hez ur-utca a párisi
utca szegletén.
Chiffon ingeket:
6 éves 1 ft. 10 kr., 10 éves 1 ft. 20 kr.,
12 éves 1 ft. 30 kr.
Szines ingeket:
6 éves 1 ft. 20 kr., 10 éves 1 ft. 35 kr.,
12 éves 1 ft. 50 kr.
Vászon ingeket:
6 éves 1 ft. 35 kr., 10 éves 1 ft. 50 kr.,
12 éves 1 ft. 80 kr.
Gatyákat:
6 éves 1 ft. 10 kr., 8 éves 1 ft. 15 kr.,
10 éves 1 ft. 30 kr., 12 éves 1 ft.
40 kr., 14 éves 1 ft. 50 kr.
887 (1-8)

Titkos
betegségeket
még makacs és üdült bajokat is úgy kó-
rodában, mint magán gyakorlat foly-
tatás **több ezer beteg** legjobban
bizonyult mód szerint, sokszor a nélkül,
hogy a beteg hivatalosan vagy el-
módjában gatlának. gyökeresen
biztosan és gyorsan gyógyít
Med. dr. Heller Vilmos
Pest, király-utca 27. szám Medets-há-
ban, 1-ső emelet, délelőtt 7-9-ig, dél-
után 1-4 óráig.
Díjazott levelekre azonnal
válaszoltatik, a kívánatra a gyógy-
szerek is megküldetnek.
870 (7-12)

Beküldetett.
Zágráb.
Tek. Milbach gyógyszerész urnak.
Az öntől vett kitűnő
Köszvény-vászon
itt igen hathatós alkalmazást talál. Nemrég
Lazric határőrnek Resetareban is küldött ön
ily vászont, melynek használata után ő, ki
hat hónapon át csuszban sínlődött és majdnem
nyomorékká lett, teljesen kigyógyult. Épen
ma kerestem meg e **köszvény-vászon**
(kapható Pesten, **TÖRÖK József** gyógy-
szertárában, király-utca) megrendelésre
Legyen szives tehát e felette hasznos kösz-
vény-vászonból 2 darabot czimem alatt
posta utánvétel mellett küldeni.
Tisztelettel
Antalok J.,
tanító Crubiceán.
U. p. Uj-Gradiska.
883 (4-4)

Hetedik kiadás
(magyar nyelven negyedik).
A nemi élet
titkai s veszélyei.
Értekezések a nemzés és nemi be-
tegségekről, az utóbbiak 6- és gyógy-
módjaival. 879 (5-12)
Függelékkel a bajkórú ragályzástól
és Dr. Rodet, lyoni orvos
ragályelleni legbiztosab óv-
szereiről,
a férfi és nő ivarszereinek boncsani ábráival.
Ára: 1 ujforint.
Postán megküldve 10 krral több
utánvétellel 40 krral több.
Megrendelhető szerzőtől következő
ozim alatt:
Dr. Elber V. P.
Pesten, József-utca 66-ik számú
saját házában.

Henry-Rifle.
Amerikai hatultöltő ismétlő-fegyver.
A vadászat és fegyver-kedvelők
Fegyelmét hátrorkodunk az egyenesen Amerikából áthozott, fentebbi rajz szerinti hátultöltő ismétlő-fegyverre vezetni. A
60 alatti 7-ol meggyezett 10-tő-vevő alaku tres acél cső, a g nyíláson keresztül 10 kész töltésnyel töltetik meg,
mely az 1.2 acél fog-nyű csakis két tempója által összesen egy fél perc alatt süthető el. A fegyver hossza 42 hüvelyk,
súlya 7 1/2 font, beas szerkezete elasztikus és könnyen kezelhető, külső kiállításán finom izlés mellett egyszerű, s
9,0 lépésre be lévő löve medre, vaddisná, szarvas, tüzök, daru s egyéb fű- és szárnyas vadak vadászására, ha ön-
nen pedig mint vadfegyver, utóbban és a háznál minden szaktörte meglendő, kitűnő szerkezete végett igen ajánlható.
Ára minden kellékkel együtt 125 frt ennt, azonban vagy bankjegyen a napi árúlyan szerinti, törös rda díltény-
hávelyeknek száza 2 ft 40 kr. Részletes rajzával és leírásával kívántra bérmentesen szolgálunk.
Ajánljuk továbbá egyéb fegyvereink dus választékát.
Kétsövű Lefauchaux-fegyver
cuban- és asinóros damask-csővel ft 36., 40., 45.,
5., finom angol moire, pakköszeg, Bernard és róza-da-
mak-csővel ft 60., 65., 75., 85., 95., 100.,
115., 125., finom Lancaster-fegyverek ft 125.-
Kétsövű percussió-fegyverek
keményen forrasztott vascsővel ft 15,50, 17,50,
18., finom Rában-csővel ft 20., 21., 21,50, 22.,
22,50, 24., finom zsinór damask-csővel ft 25.,
30., 35., finom angol moire, pak-szeg, róza- és Ber-
nard-damask-csővel ft 35., 38., 42., 45., 50.-
Egysövű percussió-fegyverek
csővel k. kettős, fűlő-rök sat. számar, vascsővel, patent-
-fal, félig agyavra ft 6,50, 7,50, végig agyavra ft 7,50,
8., Rutan-csővel ft 12.-1.-
Lefauchaux marok-revolverek
a legkisebb révű fegyver 6 peres alatt hatszor elánthető
sima 7m/m 7,50, 9m/m 12 ft, finomabbnemek 12-18 ftig
Jóminőségű vadászszerek.
Lefauchaux-fegyvertőlények Caliber 16 12
Közönségesek ezre ft 16 22
Finomak 22 28
Töltő-készletek Lefauchaux-fegyverekhez ft 1,30, 1,80,
finomabbnemek, valamint ezen fegyvernemek satk-
-szeges legujabb egyéb készletek dus választékban.
Lefauchaux töltényárak, övek és vadász-táskák 4-5-6-
8-10-12-15 ftig.
Vadásztáskák, kisebbek és nagyobbak 3,50, 4,50, 6-8-
10-12-15 ftig.
Lápor-töltők órcából és szarából 75 kral 4 ft 50 krig.
Lápor-tárak, eláráthatók 1-5 fontnak 2,50-6,50 krig.
Sörét zacskók, kurták és vállbaggezethek 30 kr.-5,50-ig.
Írásbeli megrendések költönés gyűjtemmel gyorsan eszközöltenek.
Minden fölünk vett fegyvert, hogy ha az 3 hét lefolyta alatt változatlan tiszta karban állítá-
-tik vissza, mással csorélnik ki vagy esetlegesen annak értékét készpénzben terítjük meg.
KERTÉSZ és EISERT Pesten,
Dorottya-utca 2. sz., a „magyar király” ezimű szállodával szemközt.
878 (3-6)

888 (15-25)
HOFFMANN A.
karlsbadi porcellán-raktára
PESTEN,
bálvány-utca, Mocsonyi-féle házban,
ajánlja
a nagyérdemű közönségnek gazdag raktárát,
mindennemű
porcellán-edényeket,
valamint
étel-, kávé- és thea-készleteket
hat vagy tizenkét szemlére
a legolcsóbb gyári áráért.
Kitűnő főző-edények chamott-földből.

Épen most jelent meg Heckenast Gusztáv
könyvkiadó-hivatalában (Pesten, egyetem-
-utca 4-ik sz.) és minden könyvkereskedés-
-ben is kapható:
Coelibatus
és
polgári házasság.
Tartalma:
I. A gazdasszony. Egyház-történeti
tanulmány.
II. Egyenemely föltiszt. és nagyságos
agyeleonek sajnos aberráttól a
polgári házasság dolgában. Tisz-
-teletlen polemia.
Irta
PAPRAMORGÓ
a „Barátfülék” szerzője.
Nagy nyolczadrét. — Ára 1 forint.
Magyarország képeiben
Hónalmsertető folyóirat.
Szerkeszti Nagy Miklós. Negyedréti
I. kötet 392 lap fűzve . . . 4 ft.
II. „ 384 „ „ . . . 4 „

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomtatott saját nyomdájában Pesten 1870 (egyetem-utca 4-dik szám alatt).

Előfizetési föltételek: a Vasárnapi Ujság és Politkai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Félévre 5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politkai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.
Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politkai Ujdonságokat illetőleg: Egy négyser hasábozott petit sor, vagy annak helye, egyszeri igtatásnál 10 krajczárba; háromsor- vagy
többesori igtatásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdeményeket elfogad Bécsben: Oppellik Alajos, Wollseile Nr. 22. és Haasenstein és Vogler, Wollseile Nro. 9. —
Bélyeg-díj, külön minden igtatás után 30 krajczár.

Favre Gyula.

Végre valahára fordult a sors kereke,
melyről már-már azt kelle hinni, hogy —
tán a deczemberi csiny bűnkátyujába fagyva
— örökre megállott, és már ezentul mindig
csak a gonosz lesz felül, és a jó mindig alul!
Valóban hosszas és kemény volt az a tél,
mely Európára az 1848-iki szabadságfa el-
hervasztása után következett. Dermesztő
hatását jól ismerjük magunk is, mert hiszen
nálunk még néhány fokkal hidegebb volt,
mint bárhol egyebütt... és midőn pár évvel
ezelőtt engedni kezdett, és karjainkat szaba-
don érezők, megdöbbenve tapasztaltuk, hogy
az annyira elszibbadt, elerőtlen-
nedett, a megtöröl sujtásra kép-
telenné vált, miszerint hosszú
üdülésre van szükség, míg ez
ismét visszanyeri régi erejét.
És elégedetlenkedni kezdénk
önmagunkkal, szegyenkezve,
hogy ennyire megpuhultunk,
midőn egyszerre előállt a
nagy példa, melynek szomorú
eredményei azon egyetlen vi-
gasztalást termették számunk-
ra, hogy a megpróbáltatás ke-
gyetlen két évtizedet mások —
nálunknál nagyobbak, s erő-
sebbeeknek látszóok — enyhébb
körülmények között még ke-
vesebb szívóssággal állották
ki, mint mi, kiket századok
sanyara már — úgy látszik —
elrombolhatlanokká edzett, és
a kik most, párhuzamba téve
magunkat a nagy nemzetekkel,
némi önértéssel tekintetünk
vissza az elnyomatás romboló
hatású évtizedeire, melyek
ugyan ádázul pusztítottak, de
meg nem törtek bennünket...
Ime a köztársaság napja
fölkelt Franciaországban, de
mily különbség a jelenlegi, s
a 91-ki és 48-ki köztársaságok
„teli vérből” született tiszte-
let, sőt félelem-parancsoló
napjai között! Csak miután a
császárság napja, nem a vér, de a gyalázat
végtelen tengerébe lebukott, hogy onnan
soha többé föl ne keljen, csillámlanak át az
átalános nemzeti gyász felhőin a félnék s
erőtlen szabadság sugara... Nem saját

erőkifejtése, de a császárság bukása szülte
ezen, immár harmadik köztársaságot, de a
mely mégis, talán ép ez okból, állandóbb
lehet elődeinél, melyek, mint a csodaszülöt-
tek, fogakkal jöttek a világra, és a még
harczépes monarchiával azonnal véres csá-
tába bocsátkoztak, és noha ők is erősek
voltak, de a monarchia még erősebb volt, és
végre is megtörte... míg jelenben az új-
szülött köztársaság csak gyenge sűrő cse-
csemő, de a császárság még hideg merev
halott, melyet semmi hatalom sem támasz-
that föl többé, ha mindjárt milliónyi hadak-

got, és bármí gyöngé is az még ma, de szüle-
tése természetesebbnek látszik, s nem lehetlen,
hogy ennélfogva életrevalóbb is. Mert soha
még a személyes uralom vesélyessége és
kárhózatossága eliszonyítóbb mérvben be-
nem bizonyult, mint ez alkalommal. Eddig
ugyanis a császárság mellett azon egy —
téves érvet szokták fölhozni, hogy az, ha be-
löl elnyomja is a polgári szabadságot, de
kifelé erőssé teszi a nemzet védelmet. III. Na-
poleon nyomorúságos vége ezen egyetlen
érvet is örökre tönkre silányította. Mert a
hősies szellemű franciaia nemzetet külső el-
lenséggel szemben soha ily
gyalázat még nem érte, mint
a melybe a katonai erőre tá-
maszkodó III. Napoleoni csá-
szárság döntötte! E keserű és
feledhetlen gyászos leczkére
talán épen szüksége volt a
franciaia nemzetnek, hogy soha
többé a szabadság utjáról le
ne térjen, és meggyőződjk,
hogy erejét és európai vezér-
szerepének alapjait épen azon
szabadsági és haladási eszmék
képezik, melyek számára egy-
felől világrészünk népeinek ro-
konszenvét biztosítják, másfe-
löl a hódításra és nagyra vágyó
fejedelmek elé egy visszariasztó
„Memento mori”-t kiáltanak!
A jelen franciaia köztársas-
ság tehát, ha nem született is
híveinek nagy cselekvéséből,
és ha nem mutat is föl élén
azonnal nagy embereket, kik
olykor épen nagyságukkal lö-
nek szülő anyjukra nézve ve-
szélyesekké, — de vannak be-
csületes polgárai, kik a kitar-
tás, elvhűség és rendületlenség
próbakövet kiállották. És épen
ezen erények azok, melyek a
köztársaságok életét biztosít-
ják, sokszor jobban, mint a több-
nyire önző, hiu hódító. Sőt
bizton lehet remélni, hogy ka-
tonákat, vezéreket is kitűnőbbeket fog szülni,
számosabb, jobban szerelt hadsereget szer-
vezni a köztársaság becsületes és ocsó kor-
mánya, mely a nemzetet mindig jobban ké-
pes egyesíteni, mint a czinkos koteriákra

FAVRE GYULA.